80/2

philatelica

philatelica

1980 / 2

TARTALOM

Orbán Ferenc: (Dánia)
A kubini felezések

Surányi László:
Hamisított bélyegzések klasszikus bélyegeken

Dr. Flóderer István:
Levél- és illetékbélyegek rendellenes felhasználása

Hrabál László:
Tények és kérdőjelek a meghatalmazási bélyegekről

G. S. Ryan: (Anglia)
A magyar postahivatalok bélyegzései osztrák bélyegeken 1850—67

Idegen nyelvű tartalom

A MAGYAR BÉLYEGGYŰJTŐK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE
TUDOMÁNYOS MUNKAKÖZÖSSÉGE KÖZLÖNYE
BUDAPEST VI., VÖRÖSMARTY U. 65.
FELELŐS SZERKESZTŐ: SURÁNYI LÁSZLÓ
SZERKESZTŐK: HRABÁL LÁSZLÓ
PÁKOZDI LÁSZLÓ
VISNYOVSZKI GÁBOR
FELELŐS KIADÓ: KISS ERNŐ
X. ÉVFOLYAM

A kubini felezések*

ORBÁN FERENC (Silkeborg)

A kubini „felezések" ügye — vagyis az a tény, hogy a városban legalább két alkalommal a 3 krajcáros bélyegek hiányában egy egész és egy felezett 2 krajcárossal bérmentesítették a helyi leveleket — 60 éven át a feledésbe ment.

A szóban forgó levelek a 30-as években bukkantak fel.

Így ír erről Rasic Mirkó 1975. február 8-án hozzám intézett levelében:

„Az elhunyt Edwin Müller mesélte el nekem, hogy egy napon a 30-as években, Bécsben, ahol ő cégtársa volt Friedlnek, megjelent egy férfi kb. 35 drb. ilyen levéllel, (férfi kubini volt) ő akkor mindent megvett."

Az elkövetkező 30 évben a levelek árveréseken keltek el, szétszóródtak Európában és Amerikában. Ritkaságuk miatt főleg a nagyobb magyar gyűjteményekben leltek helyet.

Gyűjteményembe is jutott egyszerre egy „felezett levél" meg egy 3 krajcárossal bérmentesített levél a Dimitrovic ügyvéd irattárából. Annak ellenére is, hogy borsos volt az áruk, nem tartottam ezeket különösen érdekesnek.

Amikor 1968-ban megjelent a Monográfia III. kötete, az ott közölt leírást olvasva eszembe jutottak a félretett levelek és belenyugodtam azon ténybe, hogy a felezés a posta kárára csinált visszaélés játéka volt és ezért nem illik azt kiállítani.

Figyelemmel kísérve a nemzetközi árverések katalógusait, azokban is csak oly megjegyzéseket láttam, hogy a felezések a posta kárára készültek stb., stb.

1974-ben elhatároztam, hogy megkísérlem adatgyűjtéssel feltárni, mi lehetett a felezések oka. Egyben leszögeztem, hogy ezt a munkát a fennmaradt levelek tanulmányozása alapján kell elvégeznem.

Itt kívánok köszönetet mondani mindazoknak, akik munkámat buzdításukkal, elismerésükkel és főleg adatszolgáltatásukkal támogatták.

Mielőtt tovább mennék, kívánok választ adni: igaz-e, hogy a felezések a posta által bélyeghiány miatt végzett szükségbérmentesítések voltak?

Mivel erre a kérdésre a válasz a postatörténeti szakkörbe tartozik, röviden ismertetem Kubin földrajzi, történelmi és közigazgatási adatait, valamint a korabeli ügyvédi iroda működését. Ezek megfelelő háttért adnak a témának, de a fősúlyt a postaszolgálati megokolásra helyezem.

*A MABÉOSZ és a PDK irodalmi pályázatán 3. díjat nyert tanulmány

A kubini felezések a filatéliai szakirodalomban.

Bevezetőként idézem a Monográfia III. kötetének 405—406. oldaláról Madarász Gyula tollából eredő szöveget és megjelölöm abban a később tévesnek bizonyult adatokat.

„Külön fejezetbe tartoznak a címlet azon bérmentesítései, amelyekben a helyi levél díját egy db 2 krajcárossal és egy „felezett" 2 krajcárossal rótták le (209. ábra). E levelek egy temeskubini ügyvéd hagyatékából származnak. Helyi címekre általa szétküldött, majd hozzá visszajutott felszólító levelek ezek, amelyek mintegy 40 esztendővel ezelőtt kerültek napvilágra. Ellentétben a szokásos ollóval vágott felezett bélyegekkel, e bélyegeket szakították, de fele részüknél általában kisebb darabjuk került a levélre." A kiemelt szöveg téves, u.i. látni fogjuk, hogy léteznek ollóval vágott és tépéssel felezett bélyegek. A tépéssel felezett bélyegek természetesen kisebb-nagyobb alakúak, mint azt a véletlen hozta.

„E szakított 2 krajcárosokat azok a katalógusok, amelyek ezekre is kitérnek, mindezideig csak mint felezéseket tartották nyilván, amelyekre a krajcáros címlet átmeneti hiánya következtében volt szükség Temeskubinban helyi levelek bérmentesítéséhez. A posta e bérmentesítéseket mindenesetre elfogadta. A fennmaradt és még hozzáférhető ilyen levelek adatainak mérlegelése azonban, legújabban arra a következtetésre vezetett, hogy tulajdonképpen nem felezésekről, illetve nem csupán felezésekről, hanem a posta kárára elkövetett visszaélésekről van szó." 125. lábjegyzet: „G. Z. Lefton foglalkozott e tárggyal és az e téren végzett vizsgálódásainak eredményeként vonta le az itt ismertetett következtetéseket."

Ezen idézett lábjegyzet szerint Lefton Geo Zoltán vizsgálódásai indították útra a feltevést, hogy a felezéseket az ügyvédbojtár csinálta a posta kárára, úgy, hogy már használt bélyegekről letépve a bélyegzett részeket, ő azokat ismét felhasználta bérmentesítésre.

Sajnos Lefton Zoltán felkérésemre nem bővítette ki nézeteit. Egy levelezőlapon közölte, hogy eladta gyűjteményét. Ezzel szemben Mirko Rasic, Madarász Gyula és a közelmúltban Monori Pál megerősítették, hogy ez a történet valójában Lefton „felfedezése" volt.

Folytatom az idézetet:

„A feltevés szerint a visszaélést úgy követték el, hogy használt 2 krajcárosok közül olyan példányokat kerestek ki, amelyeknek valamelyik felét nem érte a bélyegzés és e példányoknak bélyegzetlen felét ragasztották fel egy-egy 2 krajcáros mellé, a helyi levél 3 krajcáros díjtételének a lerovásához. E feltevés mellett szól az a tény, hogy a felezett bélyegek többnyire lényegesen kisebbek, mint a bélyeg fele része, ami érthető, hiszen használt bélyegeket többnyire a felénél nagyobb részére terjedt ki a bélyegzés."

Mivel nagy tisztelője vagyok Madarász Gyulának, ezen utóbbi érvelését kizárólag a Leftontól kapott téves adatoknak tulajdonítottam. „Úgy látszik, az is e feltevés mellett bizonyít, hogy a bérmentesítések között olyanok is akadnak, amelyekben az egész és a felezett bélyeg színárnyalata eltér egymástól." Igaz, hogy felezéskor felhasználtak piszkos bélyegeket is, de ennek magyarázatát későbbre tartom. Most csak annyit, hogy ezen tény nem bizonyíték a Lefton-teóriára.

„Felszólító leveleket részben az ügyvéd, részben az ügyvéd bojtárja írta." Az ügyvéd és bojtárja viszonyt elemezni fogom az ügyvédi iroda működésének ismertetésekor.

„A felezett bélyegek az utóbbiakon fordulnak elő, míg az ügyvéd által sajátkezűleg írt leveleken felezéseket ezideig nem találtak, ezeket szabályszerűen 3 krajcárosokkal bérmentesítették — a fennmaradt levelezés ugyanis ilyeneket is tartalmazott —, de természetesen az ügyvédbojtár által írt levelek — között is vannak szabályszerűen bérmentesítettek."

A következőkből majd kitűnik, hogy ezen állítás is téves.

„A levelezés e szabályszerű bérmentesítésével kapcsolatban az a körülmény, hogy a felezés bérmentesítések előfordulása nem csak egy bizonyos időszakra korlátozódott, hanem a levelek és a bélyegzés keltének tanúsága szerint, hosszabb idő után megismétlődött, a 3 krajcáros címlet feltételezett átmeneti hiányát és ezzel együtt a felezések szükségességét kétségessé teszik."

Azon állítás, hogy a felezések egy későbbi időpontban való megismétlődése a felezések szükségességét kétségessé teszik, helytelen érvelés, hiszen a bélyeghiány havonként állhatott be. Erre a kérdésre kitérek a postaszolgálati szabályok ismertetésekor.

„A felezett 2 krajcárosok bélyegzéseinek dátuma túlnyomóan 1873. szeptember 28-a és 30-a, október 2-ről pedig már 3 krajcárossal bérmentesített levél is ismeretes. Az egyik felezés viszont a következő év szeptemberéből származik. A feltevés szerint tehát e bérmentesítések esetében olyan posta kárára elkövetett visszaélés történt, amelynek megvalósításához éppen a felezést, a szükségbérmentesítések ez amúgy is ritka módját választották és amellyel a bérmentesítések mibenlétét illetőleg a filatelistákat is hosszú időre megtévesztették."

Összegezve tanulmányom céljaként bizonyítani kívánom, hogy valójában szükségbérmentesítésekről volt szó és kizárólag Lefton „vizsgálati eredményei" tévesztették meg a filatelistákat!

Rövid idővel a Monográfia III. kötetének megjelenése előtt jelent meg Rasic tanulmánya angol nyelven (1), aminek közvetlen befolyása nem lehetett Madarász Gyula szövegére, mert mind a két szerző Leftontól kapta az adatokat.

Rasic tanulmányának magyar nyelvű fordításából idézem a „Filatéliai Szemle" 1968. évi XI. számának 8. oldaláról az idevágó szöveget:

„Nagyon érdekes a magyar 2 krajcár réznyomású bélyeg felezett példánya helyi levélen Kubinban egy teljes 2 krajcár bélyeg kíséretében, mint 3 krajcár bérmentesítés. Ezek a kubini feles bérmentesítések többségben 1873 szeptembere előttről származnak és kizárólag egy ottani ügyvéd George Dimitrovic használta őket. Tucatnál több ilyen levélről tudunk, mindet ő adta fel s mindegyik ügyvédi felszólítás adósság behajtására. Úgy tűnik, hogy a felezett bélyeget már korábban is használták s a csalás a posta kárára s valamelyik hivatalnok vagy ügyvéd javára történt."

1969-ben megjelent a cseh Filatelica c. lapban egy cikk Monori Pál tollából. Nem ismerem a cikket, de a szerző saját szavai szerint ez inkább hasonlított egy „detektív-regényre" a Lefton-féle kutatási eredményekre alapozva.

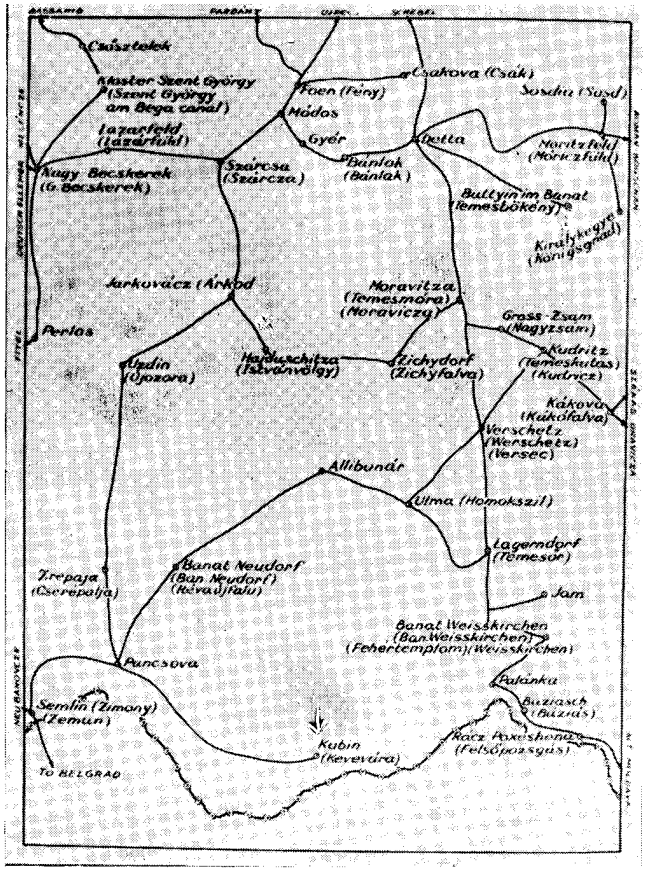
Ki gondolta volna, hogy ez a téma ilyen formában tovább bővül. Előkerült még egy szerelmi történet is 1976-ban. Alain Gibbs eredeti amerikai újságírói stílusában. Ő is a posta kárára elkövetett visszaélés elméletét magyarázza, megfűszerezve a kocsmárosné és az ügyvédbojtár viszonyával.

E tanulmány megírása után jutott el hozzám másolat a „Die Postmarke" c. lap 1930-as évfolyamának 200. oldaláról, amelyen az „Altösterreich—Altungarn" rovat vezetője Müller Edwin mérnök beszámol arról, hogy Philadelphiában élő Klein Eugene gyűjteményében volt akkoriban 6 tépéssel felezett és 4 ollóval felezett 2 krajcárossal bérmentesített levél. Így zárja a beszámolót: „Die gefundenen Halbierungen, sechs der ersten und vier der zweiten Art, sind also ohne Zweifel, wie auch schon nach der ganzen Sachlage, als einwandfrei anzusehen." (A talált felezések, hat az első fajtából, négy a másodikból, az ügy állása alapján ítélve valódinak tekintendők.)

Kutatásom kezdetekor írtam egy rövidebb cikket az amerikai magyar egyesület lapjába, (3) később egy áttekintőbbet, amely az angliai Stamp Collecting c. lap 1979. november 29-i számában jelent meg.

Földrajzi adatok, a színhely

Kubin, Temeskubin, Kevevára (mai nevén Kovin) a Duna északi partján fekszik. Belgrádtól kb. 50 kilométerre, keleti irányban. (Ábra 1.) Az 1870-es népszámlálás adatai az 1873-ban kiadott Helységnévtárban (4) lettek közzétéve és ebből (703. hasáb) egész pontos adataink vannak Kubinról. Kubin mezővárosban 625 házat számláltak meg és 4448 többnyire szerb és németajkú lakost. A századfordulón Kubinban volt 2 téglagyár, 2 gőzmalom és 8 kisebb-nagyobb hitelintézet. Így elképzelhető, hogy 25 évvel korábban nem sokkal kevesebb adottsággal rendelkezett a város. Nyilvánvaló, hogy ily aktív városban bőven volt feladat ügyvédek számára.

1. ábra: Kubin és környéke. Kubin nyíllal jelölve. Átvéve: G. S. Ryan: Die Abstempelungen der Postämter auf Marken von Österreich 1850—67. c. könyvéből

Közigazgatási adatok

1765 óta Kubin a Németbánsági Határőrvidékhez tartozott, amelyet közvetlenül a bécsi császári és királyi hadügyminisztérium igazgatott.

A Határőrvidéket a török kiverése után 1724-ben gróf Mercy kezdte szervezni, úgy, hogy a lakosság katonai állapotban lévén állandóan fegyvert viselt és őrszolgálatot teljesített a határvonalon, ami az itt adott esetben a Duna északi partját jelenti.

1798—1872 között a kubini század a 12. németbánsági ezredhez tartozott, amelynek törzsparancsnoka Pancsován állomásozott.

Az 1873/74-es években tehát a polgári közigazgatásra való átállás korában találjuk a várost.

Érdekes lábjegyzetet találunk erről az 1873-as Helységnévtárban a 154. oldalon:

„E terület polgárosítása Ő felsége által már régebben kimondatván, egy 1872. jún. 8-án kelt királyi leirat a volt magyar végezredek polgári felosztásáról is intézkedik, oly formán, hogy ... a németbánsági végezred a dolovai századdal együtt 5 szolgabírói járásra osztva Torontál ... vármegyéhez kapcsoltatnak."

Továbbá a 155. oldalon ez áll kivonatosan.

Németbánsági végezred. (Tervileg Torontál vármegyéhez csatolandó)

1. Kubini járás: Bavaniste, Deliblat (Vrela, Djurdjeva, Dubovac, Gaja, Kubin, Mramorak, Osztrova, Plosic).

2. ábra: Kubin a századforduló körüli időben

Szintén a Torontál megyéhez voltak csatolandók az antalfalvi, pancsovai, perlaszi és glogoni járások.

A végleges beosztás folytán Kubin Temeskubin néven Temes megyéhez lett csatolva. A névváltozás oka valószínűleg az volt, hogy össze ne tévesztessék az Árva megyében levő Alsó- és Felső-Kubin helységekkel.

Magyarországon rendszerint a járásszékhelyeken voltak a járásbíróságok, de a fent említett járások közül csak Pancsován volt járásbíróság; egyúttal törvényszék is. (Ábra 2.)

Ezt a tényt érdemes figyelembe venni, mert véleményem szerint valószínűleg nem Kubinban, hanem Pancsován kell Stopfkuchen ügyvédet keresnünk, ott ahol a törvényszék volt. 1873-ban Dimitrovic kirendelt lehetett Kubinban, ahol 1874-ben az ottani járásbíróság megszervezésekor véglegesen letelepedett és saját irodáját nyitotta meg.

A határőrvidéki és így a kubini viszonyokra is sok érdekes adatot találhatunk a következő tanulmányokban.

Bán Béla: „A Határőrvidék postahivatalai." (5)

Mirko Rasic korábban már említett tanulmányában. (1)

Madarász Gyula adatai a Monográfia III. kötetében.

Dr. Abdul G. Khan tanulmányában. (6)

Alfred Clement a tábori postáról írt kiváló művében. (7)

Az itt felsorolt művek tartalmaznak érdekes postatörténeti adatokat is.

Postatörténeti adalékok

Térfi Béla szerint a kubini postahivatalt 1825-ben állították fel a temesvári postaigazgatóság hatáskörében. (8)

A „Schematismus inclyti Regni Hungariae" (9) c. naptárakban a következő adatokat találtam a kubini postamesterek személyéről.

1826 Petrus Theodorovich

1830—1834 Constantinus Theodorovich P. C.

1838—1839 Vacat (az állomás nem volt betöltve)

1840— 1845 Constantinus Theodorovits

A P. C. rövidítés azt jelenti, hogy a postamester egy személyben az ú.n. cambiatura nevű fuvarozási intézmény kezelője is volt.

Érdemes figyelembe venni a postamesterek nevét, u.i. 1873/74-ben a postamester Theodorovits Pál volt, aki mellett 1883-ban Theodorovits Döme mint kiadó munkálkodott. Úgy tűnik, hogy a kubini postahivatalt a Theodorovits család 1850-ig örökölte, de később is ott maradt a hivatalban szerződés alapján. (10)

Tehát eljutottunk odáig, hogy már ismerjük a postamester nevét, aki feltevésem szerint a bélyegeket felezte: Theodorovits Pál.

A fentnevezett „Schematismus"-okban fel vannak sorolva a kocsiposta járatok. Ezek a múlt század első felében Temesvárról Pancsováig közlekedtek, ahonnan valószínűleg lovas küldönc vitte a postát tovább

Kubinba. Temesvárról Pancsovára 8 postaállomásnak felelt meg a viteldíj.

Arról, hogy a kubini posta Pancsován ment át, számos adatot ismerünk a múlt századbeli postatérképekről.

A Pesten 1836-ban kiadott Grimm-féle postatérkép (11) a Pancsova—Kubin közötti távolságot 1 1/2 postaállomásra (3 mérföld, kb. 22,5 km) teszi, míg az Artaria kiadásában megjelent 1844., 1849., 1851. évi Fried-féle postatérkép 2 postaállomásra, az 1858 és 1867-es kiadású már 2 1/8 postaállomásnyira (12). Pancsováról Bavanisten át vezetett a postaút.

A 70-es évek elején a legközelebbi vasútállomás Verschetz volt, amelyen át futott a Budapest—Báziás vasútvonal.

Kubin vasúti összeköttetése, amely a Pancsova—Verschetz vonalhoz Petrinél csatlakozott csak később lett kiépítve.

Ezzel szemben volt Kubinnak hajópostai összeköttetése. Az 1829-ben alapított D. D. S. G. (Donau Dampfschiffahrt Gesellschaft) hajózási társaságnak volt Kubinban kikötője és képviselete. Amikor a hajózási társaság 1846-ban elnyerte a postaszállítási engedélyt, Kubin, ami ekkor a társaság Buda/Pest—Orsova járatán kikötőhely volt, elnyerte a hajópostaszállítási lehetőséget. (13) Elképzelhető, hogy ezen a külvilággal való kedvező kapcsolat — a vízi szállítás olcsó volt a kubini téglagyárak és gőzmalmok termékeinek a szállítására — késleltette is a vasúti kapcsolat kiépítését.

Említésre méltó, hogy Kubinnak volt távírdai állomása a 70-es évek elején.

Megint az 1873-as Helységnévtár nyújt erre adatokat. Kubin mellékállomás (L) volt a temesvári távírdai igazgatóság hatáskörében. A távírdai vezetékek követték a postai utat Bavanisten át Pancsováig, ahonnan volt korábbi két vonal Zimony és Temesvár irányába. (14)

A zárójelben közölt L jegyzést így magyarázza a Helységnévtár lábjegyzete:

„L. Korlátolt nappali szolgálat (hétköznapokon reggeli 9 órától déli 12 óráig, és délutáni 2 órától, 5 óráig, — vasár- és ünnepi-napokon reggeli 8 órától 9 és délutáni 2 órától 5 óráig.) A távirdai mellékállomások mindenütt csak ezen korlátolt nappali szolgálatra köteleztek."

Mint később a felezések időpontjának a tárgyalásakor látni fogjuk, jelentős adatnak számítandó, hogy a tátvírdát kezelő postaállomás vasárnap is nyitva volt, mert 1873. szeptember 28-a vasárnapi napra esett.

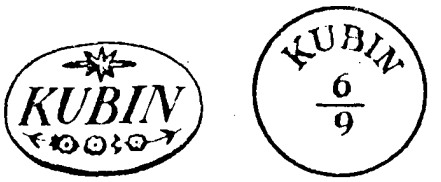
A kubini postahivatal 1825—1850 között használt egy fekvő ovális alakú névbélyegzőt, majd 1850-től 1885-ig egy B2-rendszerű E típusú kétsoros betétes bélyegzőt. (Ábra 3—4.)

Az 1873-ból származó bélyegzéseken a bélyegző gyűrűjének jobb alsó része vastagodott. Ilyen deformáció más korabeli bélyegzőknél is észlelhető.

A bélyegfelezés mint filatéliai objektum

A levelek gyűjtőire mindig különös varázzsal hatottak a felezett, vagy harmadolt bélyegekkel bérmentesített levelek. Ez világos, hiszen bélyegrészletek felhasználása csak megokolt bélyeghiány esetében volt elfogadható szükségbérmentesítésként.

Nagy nemzetközi irodalma van ennek a témának, de minket itt csak a magyar vonatkozású adatok érdekelnek.

3—4. ábra

Magyarországon az 1850—1867-es években végzett szükségbérmentesítésekről Dr. Anton Jerger írt 1965-ben egy érdekes tanulmányt, amelyben jegyzéket is közölt azon hivatalokról, amelyek bélyegzésével ilyenek ismertek. (15)

Idézek Dr. Jerger cikkéből.

„A klasszikus osztrák bélyegek egyik legérdekesebb felhasználása, amikor a bélyegek felezett vagy harmadolt formában szolgáltak levelek bérmentesítésére. A felezés azt jelenti, hogy a bélyegeknek csupán a felét, a harmadolás pedig, hogy egyharmad részét használták fel bérmentesítéshez. Ennek a gyakorlatnak a kritériuma és egyben célja a kényszerbérmentesítés volt. Ezek a felezések bérmentesítő címletek hiányának köszönhetik létrejöttüket, mert a hiányzókat a magasabb értékek félbevágásával pótolták."

Valamivel később így ír Dr. Jerger:

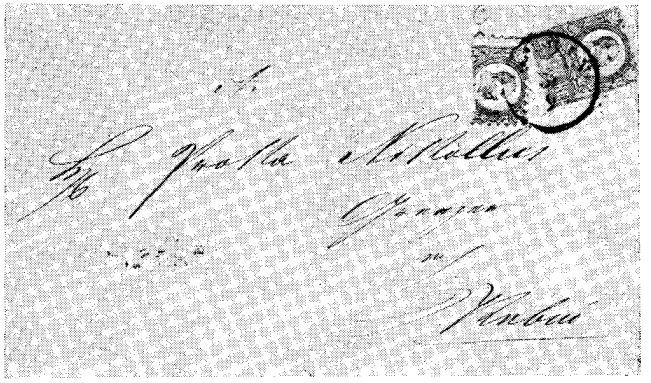
„A korabeli postaszabályzat nem szól a felezett levélbélyegek használatáról. Sőt, a gyakorlat köztudottá válása után sem történt intézkedés a posta részéről, vagyis nem jelent meg tiltó rendelkezés. A posta a gyakorlatot valószínűleg azért, mert csak nagyon elvétve fordult elő, hallgatólag eltűrte. Ezt annál is inkább tehette, mert hiszen a felezett bélyegek használata nem károsította a kincstárt, ha csak nem csaló szándék húzódott meg mögötte például oly formában, hogy hiányos vagy csak a bélyeg egy részét ért bélyegzésnél a nembélyegzett darabot kívánták felhasználni felezett vagy harmadolt alakban levelek bérmentesítésére."

A fenti idézetek jól szabják meg a kényszer-bérmentesítés (szerintem jobb szó a szükségbérmentesítés) fogalmát és azt a nézetet, hogy a felezett bélyegek használata nem vált a kincstár kárára.

Dr. Jerger felsorolja később, hogy milyen alakban készítették a bélyegfelezéseket.

„A bélyegek elvágása háromféle módon történt:

1. átlósan (rézsút), 2. függőlegesen és 3. vízszintesen."

5. ábra: A 12. sz. levél címoldala. A felezett és piszkos bélyeg másik fele a 26. sz. levélen van. (Anthony-gyűjtemény)

Ez annyiban érdekes számunkra, hogy az ilyesmi iskolát alkot: A tépéssel felezett bélyegekre többen azt állították, hogy ezeket nem a postás csinálta, mert 1850 és 1867 között így, meg úgy csinálták, ahogy azt Dr. Jerger leírta.

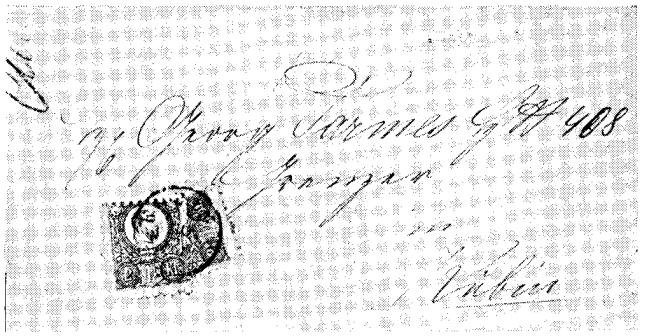
Ezen ellenvetés a fordított logika terméke, ugyanis a szerző éppen, hogy azt írta, hogy a korabeli postaszabályzat nem szólt a felezett lebélyegzések használatáról. Ezért csak akkor lehetne a tépéssel felezetteket „szabálytalanoknak" tartani, ha lett volna egy előírás arra, hogy így vagy úgy kellett ollóval felvágni a bélyegeket.

Egy másik érdekes cikk szerzője Hamza Imre, aki 1968-ban szintén foglalkozott a felezett bélyegek problémáival. (16)

A Bélyegmúzeum volt igazgatója kutatásaival eljutott odáig, hogy megállapíthatta azt, hogy nem létezett felezéseket tiltó rendelet — csak közvetve.

Idézek Hamza Imre cikkéből:

„Megcsonkított levéljegyek. Ha a levelezések stb. bérmentesítésekre olyan levéljegyek alkalmaztatnak, melyek fehér széle úgy körülnyíratott, hogy csak

6. ábra: A 24. sz. levél címoldala. A felezett és piszkos bélyeg másik fele a 21. sz. levélen van. (J. J. Schretlen-gyűjtemény)

színes része maradt meg, az így megcsonkított levéljegyek érvénytelenek, és az ilyennel bérmentesített küldemény bérmentetlenül kezeltetik. L. 1861. P. R. T. 330. old. (1861. szept. 2. kelt. 36830—2499 sz. rend.)"

„Ez a rendelet bizonyos mértékig igazolni látszik — közvetve — azt az elgondolást, hogy a bélyegek felezése sem volt megengedett, illetőleg eltűrt, hanem azt is csak egyes postaalkalmazottak felületessége vagy elnézése következtében alkalmazták. A felezés ugyanis szintén egyik fajtája a fent tilalmazott értékjegy csonkításának."

Mint később kitűnik Hamza Imre tolmácsolása tévesnek bizonyult, mivel a korabeli fogalmazók pontosan ki tudták fejezni azt, hogy mit tiltsanak meg.

Véleményem szerint a legfelsőbb postahatóság jól ismerte a helyzetet. Tisztában volt azzal, hogy ritkán ugyan, de előfordult itt-ott bizonyos címletek hiánya és ezért kénytelenek voltak a hivatalok szükségbérmentesítést alkalmazni. Szükségmegoldásokra előre szabályokat adni értelmetlenség, így a helybeli postára hagyták a szükség megoldását az adott körülmények között a kincstárnak a legmegfelelőbb módon.

Előírások a postai értékcikkek megrendelésére

A postahivatalok az értékcikkeket, ebből egy havi szükségletüket a felügyeleti postaigazgatóságoktól rendelték meg.

Az erre vonatkozó szabályzat a „Rendelvények a magyar postahivatalok számára" c. lap 1868. július 23-án megjelent 16. számában lett közzétéve. A rendelet címe: „A postahivatalok kötelezettsége a levéljegyek és bélyegzett borítékok készletének tartása iránt."

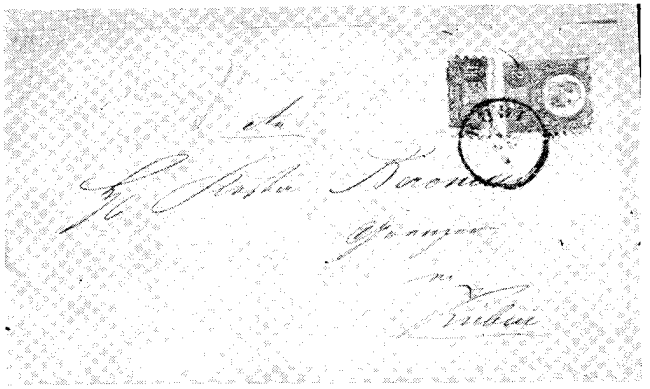
Ezen rendelet 3. pontja így szól:

„A levéljegyek és borítékok megrendelése havonkint egyszer s oly időben történik, hogy a kívántató levéljegy- s boríték-mennyiséget a megrendelő postahivatal a hó elején már kézhezvehesse . . ." A rendelet lehetőséget engedett pótrendelések eszközlésére is.

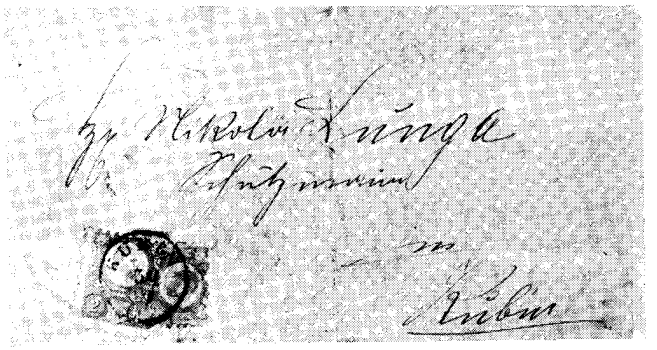
Másutt:

„A postahivatalok az egy hónapban szükséges értékjegymennyiséget rendszerint egyszerre, az előtt való hó második felében kell megrendelniök, úgy, hogy a megrendelés a postaigazgatósági pénztárhoz a hó 20—24-ike között érkezzék meg, a pénztár pedig az így megrendelt anyagot a hó utolsó napján, esetleg a következő hó 1—2-án küldi el. Ha valamelyik postahivatalnál előre nem látható okból egyik, vagy másik értékjegy nemből a készlet annyira elfogyott, hogy az a hó végéig már nem elég, a postahivatal kivételképen ezen értékjegy nemből még a folyó hóra rendelhet, de ezt ne vegye fel a jövő havi rendelésbe, hanem állítson ki külön bizonylatot az illető értékjegy nemre és az átirat kíséretében küldje a pénztárhoz a végett, hogy ez tudja, hogy a megrendelést rögtön kell teljesíteni." (P. R. T. 1883. ápr. 21. kelt 40.257 ex 1882. sz. rendelet.)

Tehát a pótrendelésre lehetőség volt az 1868-as rendelet alapján, sőt elgondolható, hogy az 1882-ben kiadott rendelet az akkoriban kialakult szokás írásban való rögzítése volt.

7. *ábra:* A 26. sz. levél címoldala. A felezett és piszkos bélyeg másik fele a 12. sz. levélen van. (Anthony-gyűjtemény)

8. *ábra:* A 21. sz. levél címoldala. A felezett és piszkos bélyeg másik fele a 24. sz. levélen van. (Magyar Bélyegmúzeum)

Ennek ellenére is az a felfogásom, hogy az 1873. szeptember 30-án felezett 2 krajcárosok, de nyugodtan hozzátehetem, hogy az 1874. szeptember 6-án felezettek is a bélyeg hiánya miatt készített szükségfelezések voltak, hiszen a fenti rendeletből kitűnik, hogy a postaigazgatóság esetleg csak a következő hó 1—2. napján küldi el a megrendelt bélyegeket. Ehhez hozzászámítandó még a postai szállítás időtartama is.

Ami nem volt határozottan tiltva, azt szükség esetén elfogadhatónak tartották. A bélyegek ismételt felhasználását, összeilleszteti bélyegek felhasználását ismét csak később, 1881-ben szabályozta a posta. (17)

„A levéljegyek átbetűzése és a megsérült levéljegyek érvénytelensége.

Előfordult, hogy a levéljegyek akként hamisítattak, hogy már használt levéljegyekből a tiszta részek lemetszvén, vagy leszakítván, összeillesztettek és levélre, vagy más postai tárgyra ragasztattak.

Ilyen cselekmény az 1878-ik évi V. törvénycikk (büntető törvénykönyv) 412. § értelmében a bélyeghamisítás vétségét képezi s az illető egy évig terjedhető fogházzal s 1000 forintig terjedhető pénzbüntetéssel és az általa viselt hivatal vagy állomás elvesztésével büntettetik . . ."

„. . . Megjegyeztetik, hogy azon vonal, hol a két tiszta rész egymást hosszában, rézsút vagy széltiben éri, annál is inkább fölfedezhető, minthogy a részek gyakran rosszul vannak egymáshoz illesztve s némelykor színárnyalatuk is különböző."

Ezután utasítás következik arra, hogy mily ügyjárást kell követnie a hivatalnak, ha ilyesmit észlelnek. Filatéliai szempontból érdekes idézni a következő bekezdést:

„Utasíttatnak továbbá a kir. postahivatalok, hogy a náluk feladott levélpostai küldeményeken levő levéljegyeknek mindig alsó részére — de ne csak egyik sarkára — nyomják rá a kelti betűzőt, hogy így a hamisítók a szükséges kétféle tiszta részekre szert ne tehessenek. Ha valamelyik postahivatal azt veszi észre, hogy valamelyik levéljegy nincs így átbetűzve, a tisztán maradt alsó részt húzza át téntával, erős keresztvonással."

A következő bekezdésekben közlik, hogy a sérült bélyegek bérmentesítésre érvénytelennek tekintendők. Ilyen küldeményeket ha lehetséges, vissza kell adni a feladónak, ha ez nem lehetséges, meg kell portózni a küldeményeket.

A rendelet így zárul: „... utasíttatnak a postahivatalok, hogy ... a betűző lenyomatok tisztaságára és olvashatóságára pedig kiváló gondot fordítsanak." Tehát 1881-től valójában tiltva volt a felezés és mint kiutat a szükséghelyzetekből két évvel később kibővítették a pótrendelés lehetőségét.

Az utóbbinak idézett rendeletből kitűnik, hogy a postának voltak értesülései arról, hogy egyesek a felezésekkel visszaéltek, ezért érthető is, hogy azok, akik nem akarták elismerni a kubini felezéseket szükségfelezéseknek, nem emlékezve a rendelet kiadási időpontjára, azzal érvelhettek, hogy tiltó rendelkezés létezett már 1873/74-ben.

De minden kétséget eloszlat azon tény, hogy a Dimitrovic ügyvéd hagyatékában megőrzött leveleken sikerült ez ideig megtalálnom három tépéssel és egy ollóval felezett bélyeg mindkét felét, és ezzel teljesen bizonyítottnak tartom, hogy nem a posta kárára végzett felezésről van szó ebben az ügyben.

Levélkézbesítési szabályzatok

Az 1850-ik év március 26-án kiadott „Szabályok a levélbér, s annak levéljegyek által leendő beszedése iránt" c. rendelet 10. pontja kimondja: „Kézbesítési díj. Olly postahelyeken, a'hol álladalmi levélhordók nem foglalkozhatnak minden levél kézbesítéséért 1/2 krajczár fizetendő."

1858. november 1-én az új pénzegység bevezetésekor ez a házhoz szállítási díj 1 krajcárra emelkedett.

A rendelet érvényben volt 1873/74-ben, mivel ez csak 1887-ben lett eltörölve.

Hennyey Vilmos közlése szerint (18): „... felemelték irodai átalányukat s részükre kézbesítési átalányt is adtak kárpótlásul azért, hogy a levélpostai küldeményeket s utalványokat, amelyekért eddig 1—1 kr. kézbesítési díjat szedhettek, ezután díjmentesen voltak kötelesek kézbesíteni."

A szerződéses postamesterek évi fizetése 120 Ft volt (1869—1887 között), vagy pedig a jövedéki bevételhez arányosított provizió. (19) A minimális napi díj tehát kb. 40 krajcár volt. Ezért érthető, hogy a postamester saját anyagi érdekéből megtett mindent, hogy csak kikézbesíthesse a Dimitrovic ügyvéd által feladott leveleket, hiszen azok után volt egy-egy krajcár személyes jövedelme!

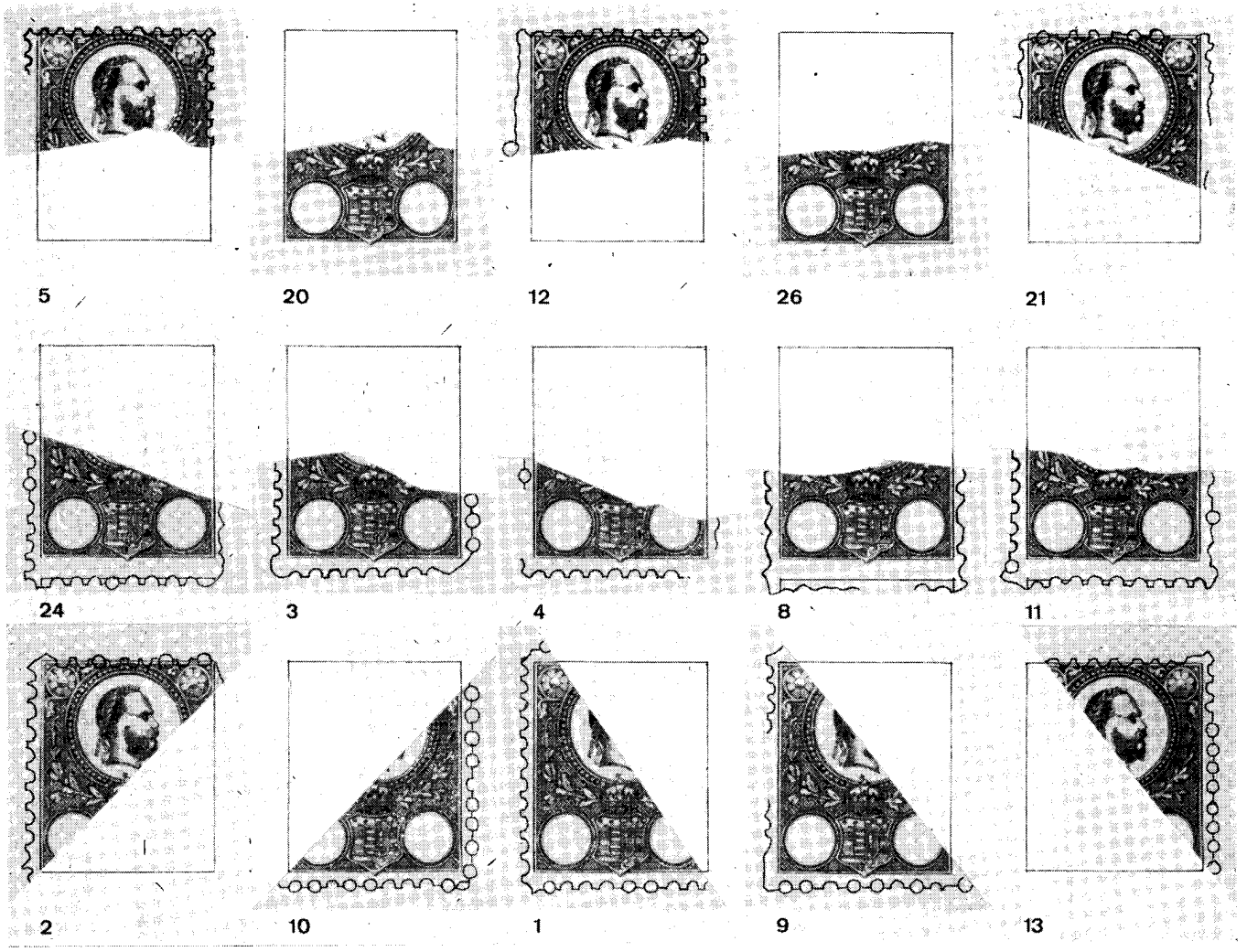
Persze a címzettek sejthették, hogy a levél ügyvédi felszólítást tartalmazott és így nem voltak hajlandók azokat a postától 1 krajcárért kiváltani. Erre a postás ráírta a levélre, hogy az „átvételt megtagadta" és visszavitte a leveleket az ügyvédhez. Sőt gondolom, hogy tőle beszedte még az 1 kr. kézbesítési költséget is. Részben ezzel magyarázható az, hogyan kerültek ezek a levelek vissza Dimitrovichoz.

Érdekes a postamester napi jövedelmét összehasonlítani az ügyvéd tiszteletdíjával, ami levelenként 1 Ft 50 krajcárt tett ki, míg a levél viteldíját külön kirótta a tartozókra. Ilyen adatok tudatában teljesen nevetségesnek tűnik az, hogy az ügyvéd már használt bélyegeket áztatott le és azokról a bélyegzett részeket letépve rácsirizelte a maradékot más levelekre csak azért, hogy szerezzen a posta kárára egy kupica pálinkát Miutzáné korcsmájában.

Hogyan csinálta a postás a felezéseket?

Erre a kérdésre a választ Dr. Kamody Miklós adta meg 1976. január 24-i hozzám intézett levelében.

„Most jön a kérdések kérdése: hogyan felezett? Hát részben ollóval, részben meg mikor nagyon sietett szakító lemezzel. Ez a szakító lemez egy keményebb fémlapka volt, hasonló anyagból készült, mint

9. ábra: Dimitrovic ügyvéd irodájából származó leveleken talált felezések

a rovatoló tábla, amin a kétpéldányos okmányokat, rovatlap, feladóvevény, szelvényes felvevőlap stb., stb. vágták. Alakja L-forma volt, éle elég éles volt.

Úgy használták, hogy a hosszúkás oldalát rászorították a tépendő papírra és a papírt — bélyeget — a lemez vonalában eltépték. Ha jól szorította, szép vágási felületet kapott, ha nem, vagy elmozdult, bizony a bélyeg eltépése se sikerült. Ezért találkoztál nem pontosan felénél elvágott bélyeggel. Vagy egyik, vagy másik nagyobb maradt. Így talán összeillesztési kísérleted még könnyebb. Megfigyelésem szerint — ahogyan a fotókat ki tudtam venni — az átlósan felezettek ollóval vágottak, a szakítottak nem átlós felezések. Átlósan nehéz is lett volna szakító lemezzel felezni, úgy csak kínlódhatott volna vele. Így tehát a téglalap alakú bélyeget kb. Ferenc Jóska feje alatt — ez felet meg a fél darabnak — kettészakította. Megfigyelésem szerint nem lehetett valami pedáns pontos ember, mert a bélyegeket nem az előírt jobb felső sarokba ragasztotta, bár mentségére szolgáljon egyik-másik levélnél ezt nem is nagyon tehette. De ahová szépen ragasztotta, ott is bizony ferdén tette fel a bélyegeket."

Nem szükséges e nyilatkozathoz megjegyzéseket fűznöm, csak annyit, hogy a levelek szövege elárulja, hogy a postásnak valójában sietős volt a dolga szeptember 30-án, mert a 28-án keltezett levelekben az állt, hogy az adósok tartozásukat még folyó hó vége előtt kötelesek az ügyvédnél kielégíteni.

Valószínűleg Theodorovic postamesternek erről tudta volt és így született meg számára a szükséghelyzet, ami a felezésekre kényszerítette. Ha ugyanis csak 2 krajcárosokkal bérmentesítette volna a leveleket, akkor megbüntethették volna bevételi kiesés miatt. Többet, 4 krajcárt meg nem szedhetett, ha feljelentik kiderült volna, hogy rosszul rendelt. Más hivataltól vagy magánárustól bélyeget átvennie szigorúan tiltva volt. Feltevésem szerint a postamester számítva azzal, hogy a felezések Kubinban maradnak, javuk visszakerül az ügyvédhez és így nem lesz az ügyről tudomása a temesvári igazgatóságnak — valójában nagyon okosan oldotta meg az ügyet.

Egyszer és mindenkorra meg kell jegyeznünk azt, hogy csak a fennmaradt levelek alapján ítélkezhetünk, mert ki tudja, hogy hány más felezést volt kénytelen csinálni a postás, esetleg más feladók levelére is, amelyekről nincs tudomásunk!

A felezések számának becslésekor érdekes tekintetbe venni a piszkos bélyegeket. Érthető, hogy ilyenek felhasználása azok malmára hajtotta a vizet, akik ragaszkodtak ahhoz, hogy ezek Dimitrovic ügyvéd leáztatott bélyegei voltak. De sokkal érthetőbb az a magyarázat, hogy volt a postán becserélésre szánt piszkos bélyeg és amint a 2 krajcáros is fogyóban volt, ezeket is kénytelen lett Theodorovic felhasználni. A megtalált négy tépett féldarab éppen két ilyen piszkos bélyeg felezése! (Ábra 9.)

Miért a postán adták fel a leveleket?

Abban az időben vidéki városban postaládák nem voltak, ezért a leveleket a postán adták fel. Erre különösen nagy szükség volt 1873-ban, mert 1873. július 1-én a méter-rendszer bevezetésével kapcsolatosan változott a súlyegység is. A levelek súlyhatárát — 1. fokozat — leszállították az eddigi 17,5 grammról (1 vámlat) 15 grammra. Ily kis súlykülönbözet mérésére nem volt mindenkinek mérlege.

Normális eljárás volt tehát, hogy a levelekre a mérés elvégzése után ragasztották fel a bérmentesítést a postán; ezért ott készülhettek a felezések is.

A korabeli ügyvédi iroda működéséről

Az 1873-ban írt levelek egy bizonyos „Advokat Stopfkuchen" nevében íródtak, de minden levél aláírója Georg Dimitrovic „Rechtsanwalt" (ügyvéd).

Eddig nem sikerült kiderítenem Stopfkuchen kilétét és egyelőre annál maradtam, hogy 1873-ban Dimitrovic ügyvédbojtárként volt alkalmazva Stopfkuchen irodájában.

De a német szóhasználat az „Advokat" szót inkább a valódi fogalomra használja, míg a „Rechtsanwalt" szót a védő ügyvédre. Ezért nem kizárt, hogy Stopfkuchen a pancsovai járásbíróságon keresendő, esetleg mint szolgabíró.

Ennek a viszonynak különösebb jelentősége nincs az ügyre, de számomra sem, mert az ügyvédbojtárt nem én „találtam fel".

Annyit sikerült feltárni Dimitrovic György személyéről (20), hogy az 1871-ben kiadott „Egyházi és Közoktatási Hatóságok tiszti név- és címtára" c. kiadványban — szerkesztője Bósits Gábor — a Szerb Nemzeti Egyház (Szerb Patriarchatus) kongresszusának képviselői között — mint világi tag — említve van, közelebbi lakhely feltüntetése nélkül. Kétségtelen, hogy róla van itt említés.

Az ügyvédi irodában volt legalább két írnok alkalmazva, mert a grafológiai megfigyelések alapján jól elkülöníthetők a kézírások. Az egyik írnok a Kubin szó írásakor a keltezésben német, míg a másik latin nagybetűvel írta a város nevét. (Ábra 10.)

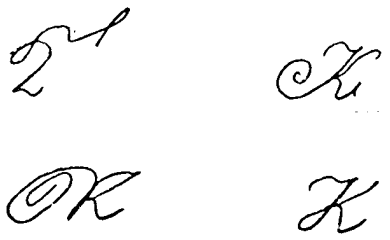
De a címoldalon is láthatók eltérések: (Ábra 11.)

Több levélnek más-más személy írta a szövegét és a levél összehajtogatása után a címzést is a külóldalon. Több levélen a levél belső és külső címzése között eltérések észlelhetők.

A leveleket egy GD monogramos pecsétnyomóval vörös viasszal zárták le.

A sok bankhoz ügyvéd kellett. Mint a II. részből kitűnik, más ügyekből is fennmaradt több levél, ami ugyanazon napi keltezést és bélyegzést visel. Tehát a Miutza-ügy levelei e tekintetben sem alkotnak kivételt.

Az a tény, hogy vasárnap is dolgoztak, megfelel a korabeli szokásoknak.

10—11. ábra

Az előző fejezetben már utaltam arra, hogy — részben — mi volt annak az oka, hogy a levelek visszakerültek az ügyvéd irodájába.

Általában kis összegekről szóló felszólításokról volt szó, amiket az ügyvéd feladhatott volna ajánlottan és tértivevénnyel. Ezzel megterhelte volna további 8 krajcárral az adósokat.

Szokásos volt akkoriban, hogy az adós a tartozása kiegyenlítése vagy megtagadása miatt felkereste személyesen az ügyvédet, magával vivén a levelet. Mivel az ilyen levelekről nem csináltak másolatokat, a visszakapott eredeti példányra írta rá az ügyvéd a megbeszélés eredményét.

Említendő az is, hogy a postán kézbesített levelet az ügyvéd beadhatta a járásbíróságnak, mint bizonyítékot a felszólítás megtételére.

Filatéliai adatok

Szerencsés körülmények folytán lehetőségem volt a levelek zömét felülvizsgálni.

Sajnos a 2 krajcáros réznyomatos bélyeg színe 1873 körül oly halvány volt, hogy a bélyegek ívbeni elhelyezkedését az ismertetőjelekből meghatározni nem tudtam. A bélyegek ívbeni elhelyezkedését a Palmans-féle fogazási kulccsal meg lehetett volna ha-

tározni (21.), de mindezen két foglalkozás a hagyományos filatélia szerszáma, amelyek engemet most nem érdekeltek különösebben, mert én inkább az ügy postatörténeti oldala iránt érdeklődtem.

A teljes és felezett bélyegekről kapott összbenyomásom — kivéve a piszkos bélyegeket — az volt, hogy a bélyegek ugyanazon ívből eredtek.

Annak ellenére, hogy nem használtam fel a Palmans-féle kulcsot az ívhely-meghatározáshoz, gondoskodtam mindig a fogazásról egy pontos nagyalakú rajzot készíteni. Több ezer 1871-es kiadású bélyeg tanulmányozása után van gyakorlatom abban, hogy megállapíthassam a jellegzetes fogazási eltolódás alapján, hogy a bélyegek az ív felső részéből eredtek, főleg annak a jobb feléből. Kivételesen a 13. levélen sikerült meghatároznom, hogy a teljes bélyeg az ív 23., míg a felezett a 13. ívhelyéről származik.

Bemutatunk egy áttekinthető táblázatot az eddig fellelt levelekről, amelyek Dimitrovic ügyvédi irodájából származnak.

A levelek számozása azok fellelési sorrendjében történt, tehát tetszőleges.

A leveleket a bérmentesítés módja alapján három csoportba osztottam.

I. Egy egész és egy tépéssel felezett 2 krajcárossal bérmentesítettek.

II. Egy egész és egy ollóval felezett 2 krajcárossal bérmentesítettek.

III. Szabályosan, 3 krajcáros bélyeggel bérmentesítettek.

A táblázat jobb oldalán levő jelekből kitűnik, hogy melyik felezett bélyegek képezik egy-egy egész bélyeg felosztott részeit.

Azt is mutatja a táblázat, hogy a II. csoport leveleit egy évvel később írta az ügyvéd azoknak, akik az 1873-as felszólítására nem reflektáltak. A levelek szövegében ilyen utalásokról következtetek arra, hogy az I. csoportnál zárójelben feltüntetett személyeknek is írt 1873-ban levelet.

Bemutatásra kerülnek ezután a felezett bélyegek rajzai a tépési, vagy vágási vonal feltüntetésével. (Táblázat)

Remélem, hogy jelen tanulmányommal sikerült bebizonyítanom, hogy az 1873. szeptember 30-án és az 1874. szeptember 6-án Kubinban készült felezések valójában szükségfelezések voltak. Ezeket Theodorovic Pál postamester csinálta, nem pedig Dimitrovic ügyvéd.

Szükségesnek tartottam kitérni a mellékkörülményekre is, hiszen az ellentábor fegyvertárában főként ilyen „érvek" szerepelnek, a megcáfolhatatlan tényekkel szemben.

Jelen tanulmányommal a kutatást nem tartom lezártnak.

Keresem a még hiányzó leveleket. Rasic Mirko felvilágosítása szerint Edwin Müller mérnök kb. 35 darabot vásárolt. Hogy ezekből hány közönséges 3 krajcáros rejlik itt vagy ott, nem tudom, de a II. részben közölt táblázatból kitűnik, hogy legkevesebb 16 levél volt 1873. szeptember 30-i és legkevesebb 8 levél 1874. szeptember 6-i bélyegzéssel. Ehhez hozzávéve a 11 darab ismert 3 krajcárossal bérmentesített levelet, eljutunk a kb. 35 levélhez. A 8. oldalon közölt Müller-adatok alapján a Klein-gyűjteményben volt 6 tépéssel felezett és 4 ollóval vágott bélyeges levél. Mivel a Klein gyűjteményben volt leveleken rajta van a KJ monogram és Edwin Müller kézjegye, és eddig ezek közül csak egy ismert, elgondolásom szerint a még nem ismert levelek a Klein-gyűjtemény még fel nem oszlatott részének a tulajdonosánál vannak.

Felkérem kedves olvasóimat, hogy segítsenek további adatokkal, hogy közös munkával még fényesebbé csiszolhassuk a magyar postatörténet ezen drágakövét.

TÁBLÁZAT

A Dimitrovics ügyvéd irattárából eredő levelekről

Sorszám	A levél kelte	A bélyegzés kelte	A kereső fél neve	A keresett fél neve
I. csoport. Egy egész és egy tépéssel felezett 2 krajcárossal bérm. levelek				
5/	73—09—28	73—09—30	Miutza	Lasar Jánoskov
20	„	„	„	Nestor Benna
12	„	„	„	Proka Nikolics
26	„	„	„	Kosta Beronics
21	„	„	„	Nikola Lunga
24	„	„	„	Georg Scharmesch
3	„	„	„	Armen Scharmesch
4	„	„	„	Franz Kestler
8	„	„	„	Franz Alt Krikl
11	„	„	„	Jowani Radiwoi (Josef Tinter) (Raul Bunda) (Achim Sirbuly)
II. csoport. Egy egész és egy ollóval felezett 2 krajcárossal bérm. levelek				
2	74—09—05	74—09—6	Miutza	Raul Bunda
10	„	„	„	Raul Ollar
1	„	„	„	Josef Tinter
9	„	„	„	Awram Sarmesch
13	„	„	„	Achim Sirbuly
III. csoport. Normálisan, 3 krajcáros bélyeggel bérmentesített levelek				
6	73—11—03	73—11—09	Gerics	Josef Schweitzer
15	„	„	„	Georg Bogitjev
22	„	„	„	Jakob Foit
23	73—12—06	73—12—08	Erbej	Jovan Nikolics
14	73—12—12	73—12—13	Kozáry	Johann Lemlaics
17	„	„	„	Josa Wischincsky
18	„	„	„	Lorenz Baltes
25	74—02—17	74—02—17	„	Johann Naglics
7	„	„	„	..... Katha
16	74—08—22	74—08—23	Gerics	Jofim Erbei
19	74—08—26	74—08—26	„	Müller Zuckerbäcker

Jegyzettár

(1) Mirko Rasic, Toronto: „Function of Military Border District was to Forestall an Ottoman Invasion". Megjelent a „Postal History Journals" 1967. évi júliusi számában . Ennek magyar fordítása megjelent a „Filatéliai Szemle" 1968. évi VIII., IX. és XI. számában „Határőrvidék. Az akkori katonai határövezet mint védelem a törökök rajtaütései ellen" címmel.

(2) Alain Gibbs (H. R. Harmer Inc. USA munkatársa):

„Hungary, Its Stamps and Postal History" (Magyarország bélyegei és postatörténelme). Megjelent a „Collector Club Philatelist" 1976. évi májusi és júniusi számában, az idézet a 253. oldalról ered.

(3) „News of Hungarian Philately". Vol. 6 No, 3 et 4. 1975. május—június és július—augusztusi száma. Kiadja „The Society for Hungarian Philately", Cheshire, USA.

(4) „A Magyar Korona Országainak Helységnévtára". Szerkesztését vezette és kiadja az Országos Magyar Királyi Statisztikai Hivatal. Budapest 1873.

(5) Megjelent először a „A Bélyeggyűjtő" 1940. évi 12. és 1941. évi 1. és 2. számában, majd később különnyomatként is.

(6) Dr. Abdul G. Khan: „Austro—Hungarian Administration in the Military Zone, 1868—1870. Kiadta: Croatian Philatelic Society", „The Trumpeter" c. lapjában Vol. 6. No. 4. et 5. Summer 1978.

(7) Alfred Clement: „Handbuch der Feld- und Militärpost in Österreich." Megjelent 1964-ben, Grázban a szerző kiadásában.

(8) Térfi Béla: „A bélyegelőtti levelek és azok lebetűzése", kiadta a LEHE, Budapest 1943. Megjelent német nyelven is Rampacher Pál fordításában.

(9) Ezeket a naptárakat a róm. katolikus egyház adta ki, de léteznek görög-keleti változatban is. A naptári részen kívül tartalmazták ezek az egyház, a közigazgatás, az oktatásügy hivatali személyeinek a névsorát. Így fel vannak sorolva a postamesterek nevei hivatalonként, sőt érdekes útvonaltáblázatok is találhatók a kocsipostáról. A naptár adatai az egy évvel korábbi adatoknak felelnek meg.

(10) Dr. Kamody Miklós közlései:

„Magyar Postászati Évkönyv 1872. évre"
„A Postás Évkönyv 1883"
Böszörményi Kálmán: „Postamesterek és Postaszállítók Névsora", Budapest 1890. c. művekből.

(11) „Magyar- és Erdély- Országai Posta 's vontatójárások Földképe a' legújabb Kutfők szerint rajzolva Grimm V. által." 1836 Pesten a' mű- és szorgalomtáron.

(12) „Post-Karte der Kronländer Ungarn, Siebenbürgen, Croatien—Slavonien, Serbien—Banat nebst der k. k. Militär-Grenze gezeichnet von F. Fried, Wien, Bei Artaria et Comp." Sok kiadásban ismert. Jelentősebb változások csak a század közepe után találhatók a vasútvonalak kiépítése következményeként.

(13) S. D. Tchilinghrian — W. S. E. Stephen: „Austrian Post Offices Abroad" (A külföldi osztrák postahivatalok) III. rész. 1963. Kiadta: „The Austrian Stamp Club of Great Britain". A könyvben részletes irodalomjegyzék található további a témával foglalkozó művekről.

(14) A Magyar Sz. Korona Országainak Postai, Távírdai, Vasúti és Gőzhajózási térképe. A legújabb felmérések és egyéb hivatalos források nyomán tervezte, rajzolta és GOROVE ISTVÁN Földművelés Ipar és Kereskedelemügy M. K. Miniszter Ő nagyméltóságának legmélyebb tisztelettel ajánlja Szalay László gondnok a földmívelés ipar és kereskedelemügyi m. k. minisztériumban. Kőbe vésetett és nyomtattatott a m. k. telekezeti kőnyomdában Budán 1869."

(15) Dr. Anton Jerger, Wien: „Felezett bélyegek 1850—1867. Különleges bérmentesítések osztrák klasszikus bélyegeken." „Filatéliai Szemle" 1965. évi XII. sz. Eredetileg megjelent a „Die Briefmarke" c. folyóirat 1965. júniusi, ünnepi WIPA-számában.

(16) Hamza Imre: „Borítékkivágások és felezett bélyegek". „Filatéliai Szemle" 1968. évi XII. számában.

(17) 1881. június 23-i 17.902 sz. rendelet, ami megjelent a P. R. T. 1881. július 9-i 19. számában.

(18) Dr. Hennyey Vilmos: „A Magyar Posta Története" Budapest 1926. 204. o.

(19) Ugyanott 177. oldal.

(20) Dr. Kamody Miklós közlése.

(21) Monográfia III. kötet 292. oldal, valamint 394. oldal.

Hamisított bélyegzések klasszikus bélyegeken

SURÁNYI LÁSZLÓ

1961-ben a Budapesti Fővárosi Bíróság B. IV/349/1961. sz. alatt nagy volumenű bélyeghamisítási és csempészési pert tárgyalt. A hamisításra használt nyomóeszközöket lefoglalta, majd a bizonyító eljárás és ítélethirdetés után a Magyar Posta Bélyegmúzeumának átadta.

A bűntényt elkövetők részleges hamisításokat készítettek: eredeti olcsó bélyegekre felülnyomásokat hamisítottak. A felülnyomások szövegeit klisírozták és így készítették a hamisítványokat. Kedvenc területük a még olcsón és többnyire ívekben is fellelhető arató-parlamentes kiadások voltak, amelyekre tömegesen készítették az ún. *megszállási* felülnyomásokat. Tevékenységük nemcsak a magyar bélyegek hamisítására terjedt ki, hanem az olcsón fellelhető külföldi anyagokra is. Nem a nagy értékek készítése, hanem az összeállításokhoz felhasználható bélyegek számának növelése volt a céljuk.

A hamisításnak veszélyes, de viszonylag ártalmatlanabb formája volt ez, mint az értéknövelő klasszikus bélyegzések hamisítása.

A lefoglalt bűnjelek között sok érdekes magyar és külföldi származású bélyegző hamisítványát is megtaláljuk. Úgy gondoljuk, jó szolgálatot teszünk, ha a magyarnak számítókat közreadjuk. Segítséget szándékozunk nyújtani mind az adás-vételnél, mind a cserék bonyolításánál, hisz a valódiság felismerése döntően befolyásolja a cserék létrejöttét vagy az árak alakulását.

A következőkben betűrendben bemutatott hamisított bélyegzőlenyomatok mellett megadjuk a Magyar Bélyegek Monográfiája alapján a típusmeghatározásokat és az eredeti bélyegzők használatba vételének idejét.

Az ábrákról is látható, hogy a hamisítók az eredeti bélyegzőkhöz képest jó minőségű kliséket készítettek. A klisírozásra használt fotók sok esetben megegyeznek a monográfiában közölt ábrákkal. Az egyezést a táblázaton minden esetben kimutatjuk. Nem lehetetlen, hogy már a monográfiában is hamis levonatról készültek az ábrák alapját képező rajzok. Az is lehetséges, hogy mindkét esetben azonosan valódi a klisék alapját képező bélyegzőlenyomat. Levelek, léveldarabok azonosításánál ajánlatos ezeket figyelembe venni.

A hamisított objektumok a fentiek miatt egyszerű ránézésre a valódiság benyomását keltik. Az itt közölt bélyegzések vizsgálata a leveleken és léveldarabokon tehát igen fontos.

A hamis bélyegzések felismerésének lehetőségei

1. Először *vizsgáljuk mindig a levél korabeliségét,* ennek megfelelően a rajta levő címzést, a postai jelzéseket, az érkezési bélyegző meglétét, esetleg a levél szövegében a keltezést, vagy az irattári feljegyzéseket, a papír és a tinta minőségét, színét.

2. Nyomravezető lehet a bélyegzőfesték színének egyeztetése, ez ultraviolett lámpa segítségével megállapítható.

3. A bélyegzőket nem véséssel, hanem fotográfiák után, cinkográfiai úton előállított klisékkel hamisították. Az elkészült kliséket nem szerelték deszkára, így használatuk a bélyegre helyezés pillanatában komplikált volt, *a lenyomat sokszor foltosra sikerült.*

4. A fentiek következményeként a bélyegző lenyomatának közvetlen környékén a bélyegzőfestékkel azonos színű foltok jelenhetnek meg, amelyek *a klisé széléről származnak.*

5. A vizsgálatnál feltétlenül figyelembe veendő *a bélyegző kelte.* A hamisítványok ugyanis *állandóan azonos dátumot mutatnak,* mivel a számok nem változtathatók. Tehát a közölt bélyegzők keltjével ellátott leveleket, levéldarabokat eleve fogadjuk kétkedve.

6. Vizsgálandó a bérmentesítésre használt bélyeg. Nem valószínű, hogy minden esetben a hamisítók használatlan bélyegeket használtak. Alapos vizsgálatot érdemel a bérmentesítésre alkalmazott bélyeg abból a szempontból, hogy nem volt-e már előbb felhasználva. Elárulhatják régi bélyegzőnyomok, esetleg a hamis bélyegzőnyomok alatt előtűnő halvány bélyegzések. Másrészt vizsgálat tárgyát kell képeznie annak, hogy a bérmentesítésre használt bélyeg valódi-e, esetleg egy olcsó *újnyomat.* Legjobban a papír minőségéről, színéről, esetleg típushiányról állapítható meg.

7. Legyünk óvatosak a levéldarabokkal és az egyedülálló bélyegekkel szemben, amelyeken csak részbégyegzések vannak. Lehet, hogy a bélyegzés készítésénél a lenyomat környéke nagyon elszíneződött, foltossá vált, ezért lett az eredetileg levélnek tervezett objektumból csak levéldarab vagy a hamisítók kénytelenek voltak leáztatni és mint egyedülálló használt bélyeget továbbadni.

KÉSZPÉNZÉRT
VÁSÁROLOK

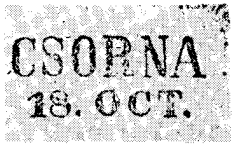
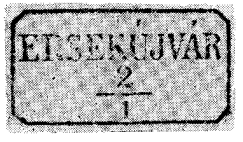
LUXUS MINŐSÉGŰ
KLASSZIKUS BÉLYEGEKET
minden változatban, a világ bármely országából!

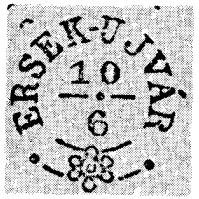
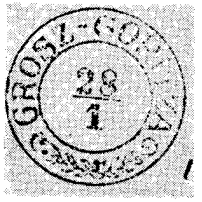
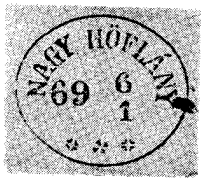
LEVELEK, LEVÉLDARABOK
különösen érdekelnek.

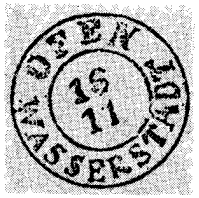
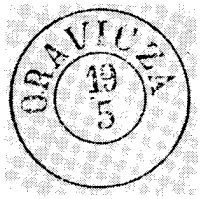
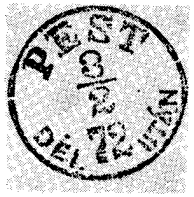
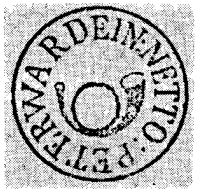
„KALOCSA" teljes bélyegzésért
50% felárat fizetek!

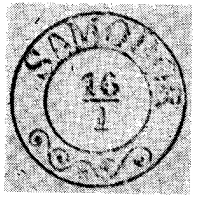
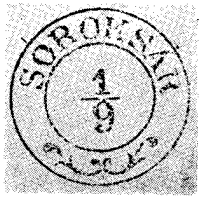
LACZA LÁSZLÓ bélyegkereskedő
1056 BUDAPEST, VÁCI UTCA 63.

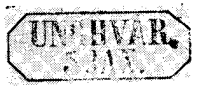
A lefoglalt bélyegzőklisék levonatai

A bélyegző	Típusa	Használati ideje	Egyezése[1]
	Aj, BE 122b	1864—1867	MBM, M
	Aj, hC 10a	1850—1856	MBM, M, R
	BE, 39b	1861—1871	MBM
	hC, Z1nd, Z23	1821—1850	R T
	Aj, 1a	1846—1867	
			M

A bélyegző	Típusa	Használati ideje	Egyezése[1]
	WE, 11a, Z18	1848—1857	MBM
	Aj, hC, 141h	1840—1857	MBM, M, R, T
	D, 11a, Z26	1867—1872	
	CEJ, 10a	1868—1892	MBM
	BEF, 1aq	1862—186ε	MBM

A bélyegző	Típusa	Használati ideje	Egyezése[1]
	D, 29a	1848—1855	MBM
	Aj, hC, 29oh	1838—1855	MBM M, R, T
	D, 1a, zo	1864—1871	
	Fa, 1a, tq	1867—1871	
		1796	T*

A bélyegző	Típusa	Használati ideje	Egyezése[1]
	WE, 10a, 21q	1864—1866	MBM
	D, z32	1867—1876	
	BF1	1871—1893	MBM
	D, 1a, Z33	1867—1882	
	BE, 1aq, Z2	1850—1868	

A bélyegző	Típusa	Használati ideje	Egyezése[1]
	B, 96	1867	M**
	B, 134	1867	M**
	B, 85	1867	M**

[1] A rövidítések: MBM = Magyar Bélyegek Monográfiája; M = Müller; R = Ryan; T = Térfi.

* A Térfi-katalógusban közölt ábrán a kürt hajlata összefüggő hurok, a hamisítványon a hurok önálló kör.

** Csak a Müller-katalógussal azonos, ezért a típusmegjelölést is onnan vettük.

Levél- és illetékbélyegek rendellenes felhasználása

DR. FLÓDERER ISTVÁN

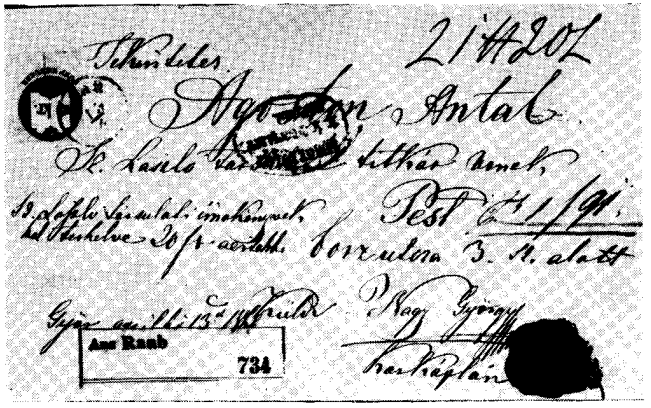
A bélyegek különféle fajtái egyes kivételes esetektől eltekintve szigorúan meghatározott célra szolgáltak. Ez az általános eset a posta- és okmánybélyegeknél egyaránt. Ez alól a szabály alól egyes országokban, bizonyos időszakban ismerünk kivételeket. Így pl. az osztrák posta (Lombardia — Velencében is) 1857. júl. 1-ig eltűrte, hogy a levélbélyegek helyett az 1854-ben kiadott okmánybélyegeket is felhasználják. Ezeket az aránylag ritkán található leveleket — különösen egyes igen ritkán használt címleteket — a katalógusok magasra értékelik. (1, 2). Hasonló az eset Oroszországban, amikor 1918-ban, valószínűleg postabélyeg hiányában, az egykorú okmánybélyegek alkalmazását is elnézték. (2)

Érdekes, különálló esetet találunk Nagy-Britanniában és gyarmatain, ahol igen sok kiadás címletei egyaránt felhasználhatók voltak postai — és okirati illeték levonására (postage and revenue). Ugyanakkor azonban voltak kiadások és címletek, amelyeket csak postai célra lehetett használni (postage) és voltak kizárólag okmánybélyegként szereplő (inland revenue) értékek. Mielőtt a közös, „postage and revenue" kiadások forgalomba kerültek, 1881. jún. 1-el engedélyezték a kizárólag okmánybélyegként kiadott 1 d-s címleteket levélbélyegként felhasználni, 1883. jan. 1-től kezdve pedig egyéb címleteket is, de kizárólag az „inland revenue" felírással ellátott bélyegeket. Ez az engedély 1884. ápr. 1-el érvényét vesztette, amikor az első közös kiadás megjelent. (2)

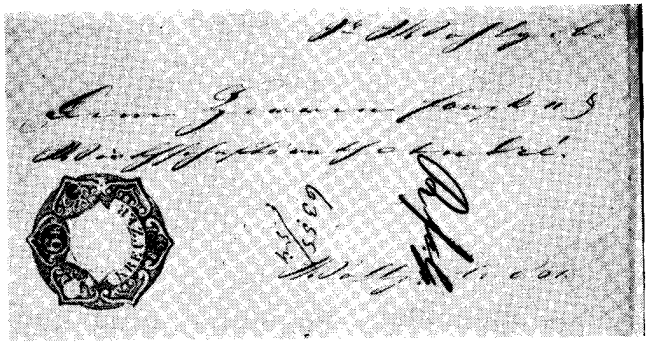
A fenti, hivatalosan elismert, vagy inkább megtűrt eseteken túlmenően nálunk is ismeretesek olyan kivételes esetek, amikor okmánybélyegeket használtak levélbélyegek helyett és fordítva.

Itt kell megemlítenem, hogy olyan okmánybélyegek, amelyeken postai lebélyegzés található, a legtöbb esetben nem kerültek tényleges postai felhasználásra, hanem a csomagkísérő leveleken az előírt illeték lerovására szolgáltak. Igen gyakori ez az 5 kr-os okmánybélyegeken, mert ezt a címletet kellett a postai szállítólevelekre felragasztani (1. ábra), mielőtt az első benyomott bélyegű nyomtatványok 1871-ben megjelentek. Hasonló a helyzet a váltóűrlapokra 1928-al kezdődőleg ragasztott okirati, majd a később forgalomba hozott váltóilletékbélyegek esetében is, amelyeket a postahivatalokban postabélyegzővel érvénytelenítettek, pedig nem postabélyegként kerültek felhasználásra.

1. A Magyar Bélyegek Monográfiája II. 88.
2. Michel: Európa Katalógus.

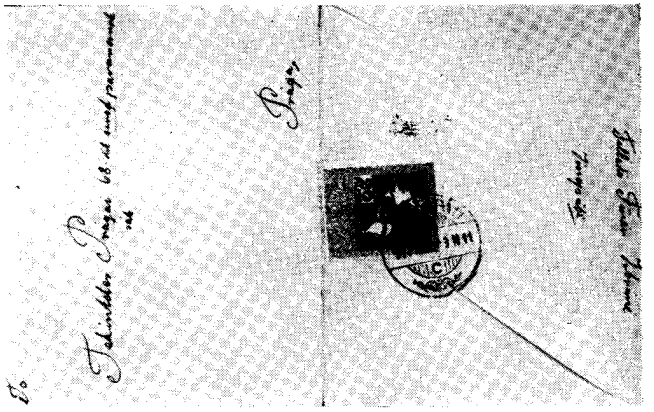

1. ábra

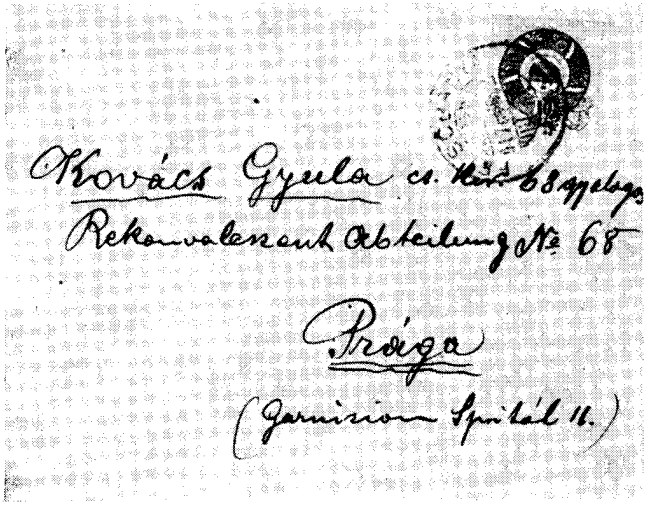

2. ábra

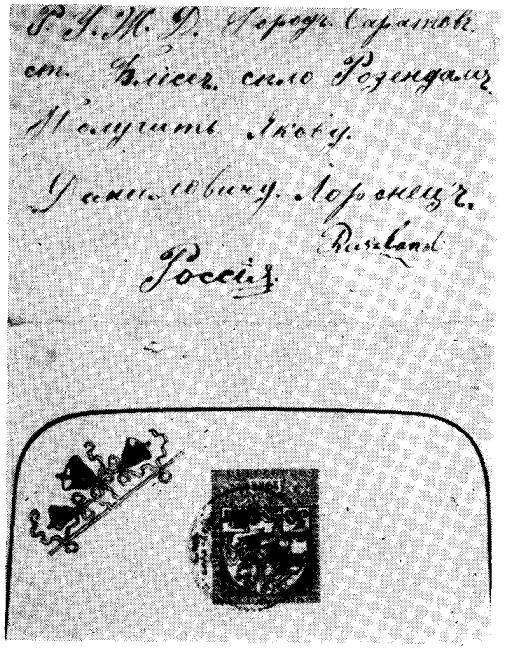
Nem tekintve az előzőkben említett eseteket, néhány levelet, vagy okiratot szeretnék bemutatni, ahol a szóban forgó bélyegek szabálytalan felhasználása látható és ahol az ilyen bélyeggel szabálytalanul ellátott leveleket, vagy okiratokat az esetek egy részében nem leletezték meg, tehát a szabályos kezelésnél elkerülték az illetékes hatósági személyek figyelmét.

3. ábra

4. ábra

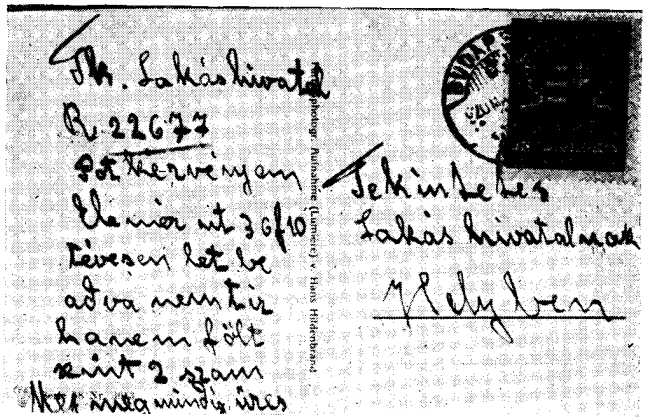

5. ábra

Okmánybélyegekkel portózott küldemények:

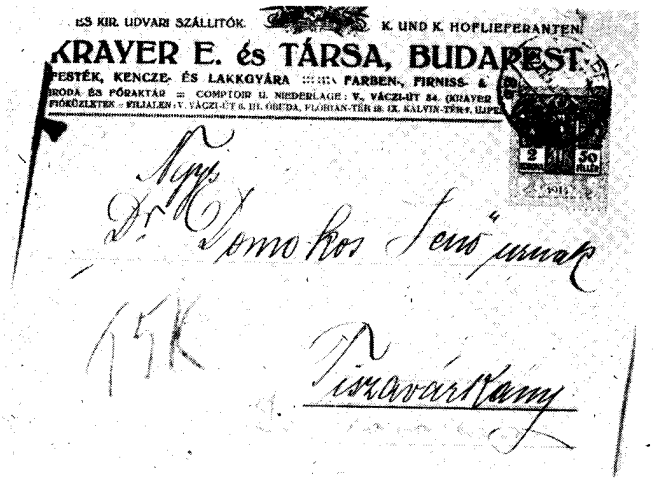
1. Egy 6 krajcáros szignettával ellátott bélyeges papírból kialakított boríték (nyilván elromlott papirost nem akart a tulajdonosa a rajta levő 6 kr-os szignetta miatt eldobni) a Wollzeile 861 alá címezve, postai „rötli" jelzéssel, a szignettából megállapíthatóan „U I", tehát Pesten került feladásra, „54" tehát 1854-ben, „V" tehát május hóban, a nap jelzése a szignettából hiányzik, 6 KREUZER, tehát 6 krajcár értékben. Feltételezhetően unikum. (2. ábra)

2. 1917. márc. 9-én Jászapátiban feladott levél (cím: 68. ezredpar. Prága). A bélyeg az 1914-ben kiadott okirati illetékbélyegsor 20 fill. értéke. (3. ábra)

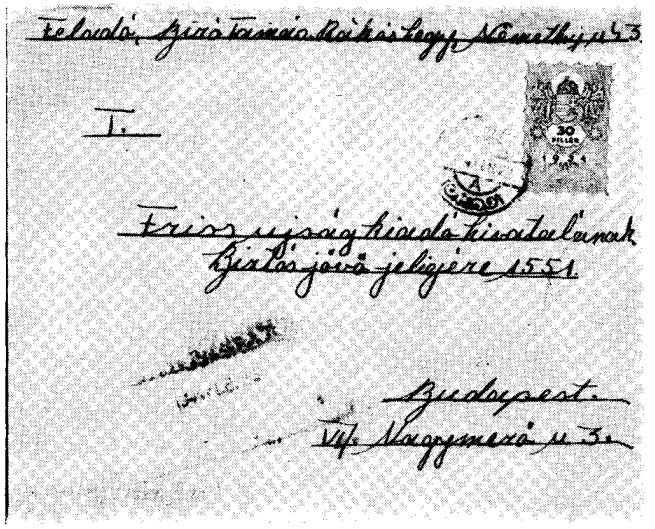

6. ábra

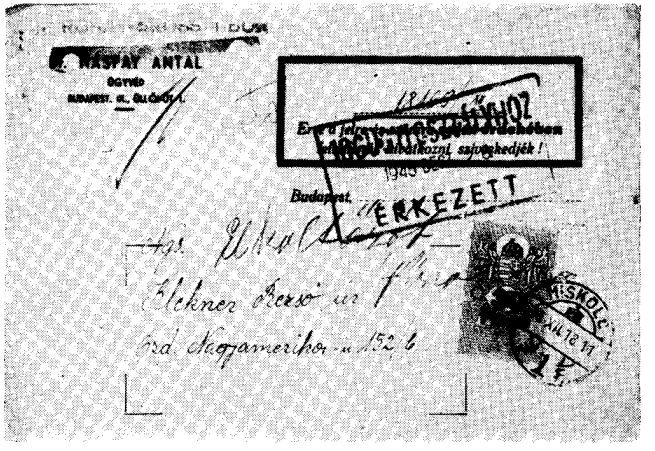
3. 1917. aug. 2. Felsőbányán feladott levél (cím: N. N. Garnizon Spitál, Prága). A bélyeg az 1914-ben kiadott okirati illetékbélyegsor 10 fill. értéke. (4. ábra)

7. ábra

8. ábra

9. ábra

4. Kalocsán Oroszországba (cirill betűs írás) feladott levél. A feladás időpontja az elmosódott bélyegzésen nem látszik. A bélyeg az előbbiekben említett sor 50 fill. címlete. (5. ábra)

5. 1920. májusban Budapest 72-es postahivatalnál feladott képeslevelezőlap (címzett: Lakáshivatal Bp.). A bélyeg nem is okirati, — hanem lakáshivatali illetékbélyeg 2 koronás értéke. (6. ábra)

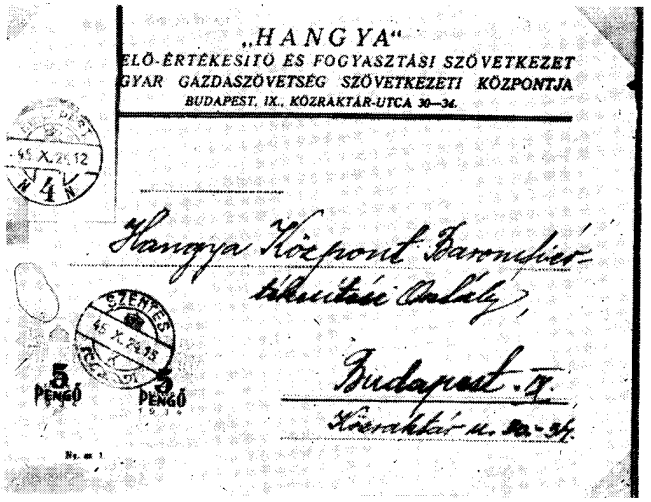
6. 1920. máj. 29-én Budapest 62-es postahivatalnál feladott cégnyomásos levél (címzett: N. N. Tiszavárkony, utánaküldve Jászkarajenő). Az 1914-ben kiadott okirati illetékbélyegsor 2,50 koronás címlete. Ezt a levelet a Tiszavárkonyi átirányításkor T 5K portóilletékkel küldték tovább. (7. ábra)

7. 1944. febr. 22-én Rákoshegyen feladott levél (címzett: Friss újság kiadóhivatala). A bélyeg az 1934-ben kibocsátott okirati illetékbélyegsor 30 fill. címlete. A borítékon lila gumibélyegzés látható az érkezés 1944. febr. 23-as dátumával. Feltehetőleg az újság bélyegzője. (8. ábra)

8. Az előbbihez hasonló az eset az Állami Biztosító levelezésen következetesen használt 30 pengős portózások esetében is. (9. ábra)

9. A „Hangya" központba 1945. okt. 24-én Szentesről küldött levél 2 db 5 P a 2 filléren felülnyomott okmánybélyeggel, amely szabályosan megérkezett 1945. okt. 25-én Budapestre. (10. ábra)

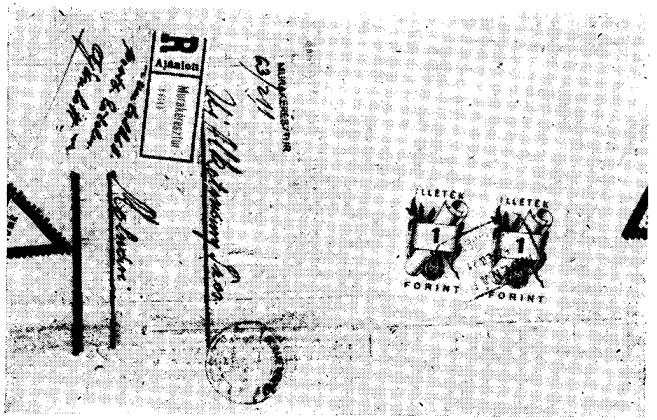
10. 2 darab 1952. jan. 26-án, ill. febr. 21-én lebélyegzett „Értesítő és vétlevél" teherárukról. Az elsőt Zalaegerszegről küldték Murakeresztúr állomásra, a másodikat Debrecenből ugyanoda. A címzett a Földműves Szövetkezet, illetőleg Új Alkotmány Tszcs. Molnáriban. A két értesítésre Murakeresztúrban ragasztottak fel ajánlási ragjegyet. A murakeresztúri állomásfőnökség megjelölése: „Hivatalból portóköteles, ajánlott" megjegyzése szerint a díjat Molnáriban fizették és a felragasztott két, illetve 2 × 1 forintos korabeli okirati illetékbélyeget" Molnári postaügyn." bélyegzővel látták el a fent már közölt két dátummal. (11. a, b, ábra)

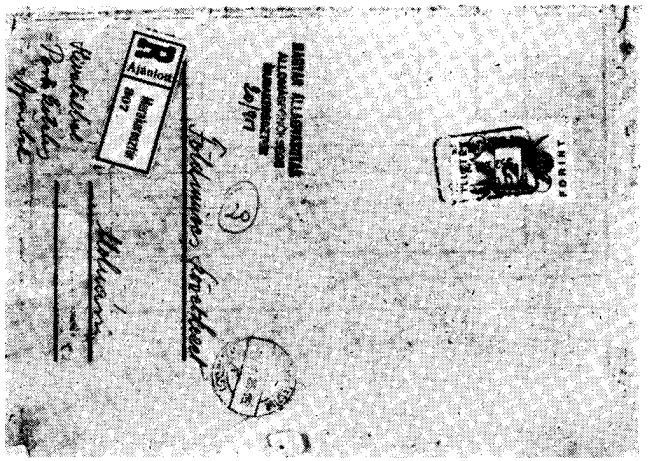
10. ábra

11. Budapesti helyi levél 1961. szept. 5-én lebélyegezve. (12. ábra)

12. Gyál községből Jászdózsára 1961. aug. 16-án feladott és 18-án kézbesített csomag szállítólevelének

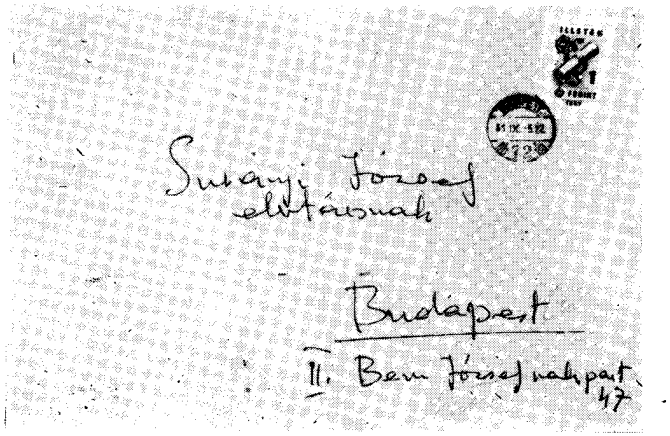

11/a ábra

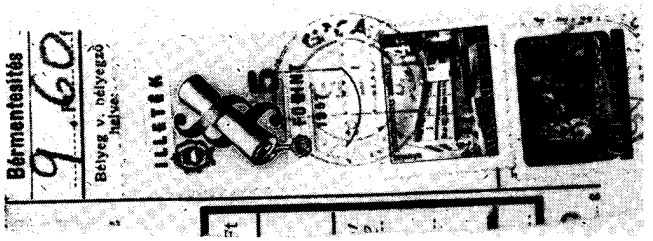

11/b ábra

szelvénye 4 Ft 60 fill. levélbélyeggel együtt felragasztott és lebélyegzett 5 Ft-os okirati llletékbélyeggel. (13. ábra)

12. ábra

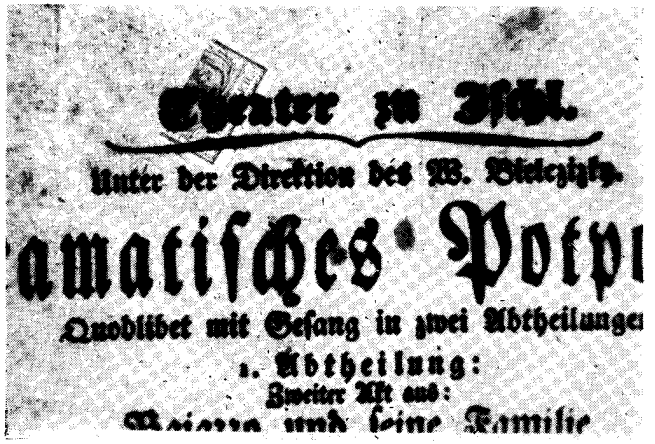
13. ábra

13. Szucsányban feladott helyi küldemény (1900-ban) a korabeli 2 fill-es okirati illetékbélyeggel postázva (14. ábra).

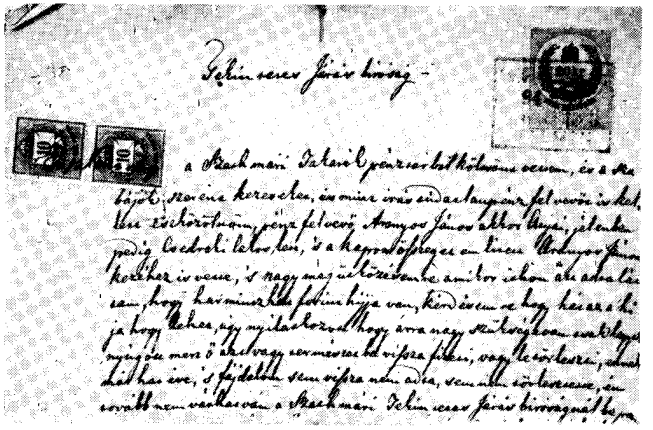
Levélbélyegeknek okmánybélyegként való használata szabály szerint nem volt lehetséges. Ennek ellenére ismeretesek olyan esetek (3.), amikor a Magyarországon használt osztrák levélbélyegek kerültek illetékbélyegként számlára vagy egyéb iratra. Igen érdekes és csak néhány példányban ismert az 1950-es osztrák sor felezett 1 kr-os címlete hirdetvénybélyegként színlapon történt felhasználása. (15. ábra). A későbbi, már magyar levélbélyegek közül is kerültek

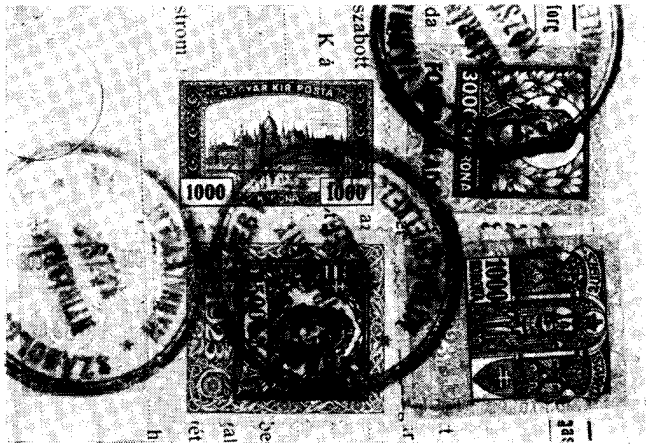
14. ábra

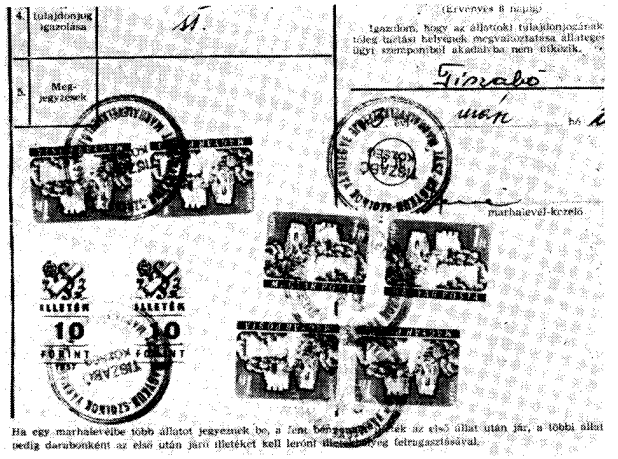
15. ábra

16. ábra

17. ábra

18. ábra

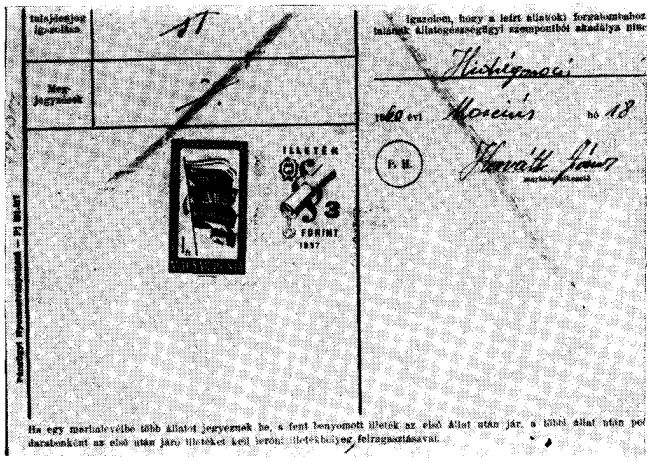
egyesek okmánybélyegként felhasználásra. Erre néhány példa:

1. Az 1971-es kibocsátás réznyomatos kiadásának 3 krajcáros címlete, bírósági nyugtán okmánybélyegként felhasználva. (4.)

2. Az 1871-es kibocsátás réznyomatos kiadásának 5 krajcáros címlete, függőleges hármas csíkban, orvosi bizonyítványon okmánybélyegként felhasználva Miskolcon. (5.)

3. Az 1871-es kibocsátás réznyomatos kiadásának 15 krajcáros címlete „Középtanodai bizonyítvány"-on okmánybélyegként felhasználva. (6.)

4. Kereseti beadvány, ahol a panaszos a szükséges 20 kr-os okmánybélyeg helyett 2 db 1881-es kiadású 10 kr-os levélbélyeget ragasztott fel és az előírások

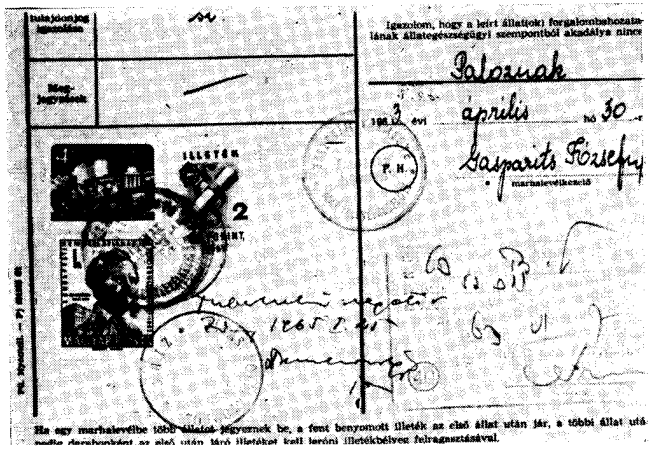
19. ábra

3. A Magyar Bélyegek Monográfiája II. 89. és 183.
4. Filatéliai Szemle 1970. VI. 18. old.
5. A Magyar Bélyegek Monográfiája III. 402.
6. Ugyanaz III. 403.

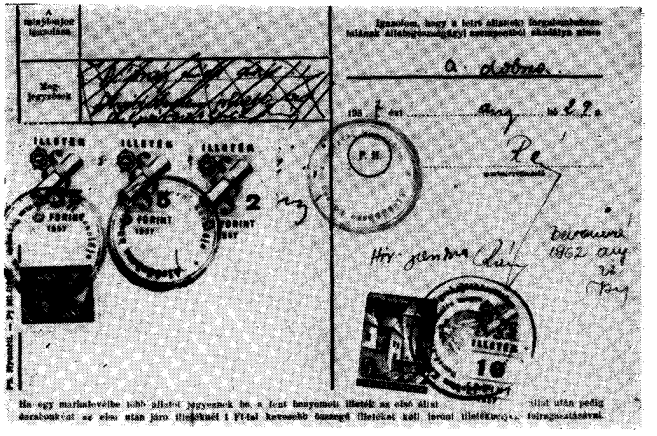
szerint a kereset szövegével 1884. febr. 14-én keltezve tintával átírta. A kereset Simá-ról szabályos ajánlott levél formájában (Szatmár/németi)-n keresztül (II. 16.) jutott el Halmiba, ahol a járásbíróság II. 17-én iktatta. Érdekessége, hogy megérkezéskor a bírósági iktató a szabályos „Felülbélyegzés 1884. II. 17. kir. járásbíróság Halmin" hivatalos bélyegzőjével a két levélbélyeget először igen halványan lebélyegezte, később azonban — nyilván észrevéve a szabálytalan bélyeghasználatot — egy 20 kr-os okmánybélyeget is felragasztott és azt — kissé jobban olvashatóan — bélyegzővel ugyanakkor lebélyegezte. (16. ábra.)

5. 1925-ös járatlevélen (marhalevél) 30 000 koronás forgalmiadó — valamint 1000 és 5000 koronás okirati illetménybélyegekkel együtt használt és lebélyegzett aratós 800 és országházas 1000 koronás levélbélyeg szolgált az illeték lerovására. (17. ábra.)

6. A későbbiekben egészen új keltezésű járatleveleken (marhalevél) 1957—68-as években feltűnően gyakoriak a várak és közlekedési sor 1, 2, 4, 5 forintos címleteinek okmánybélyegekkel vegyes felhasználása, sőt egy esetben a Magyar Szocialista Munkáspárt VII. kongresszusának emlékére kiadott 1 forintos emlékbélyeg szerepel okmánybélyegekkel együtt az iratokon. Érdekes és talán ezzel magyarázható, hogy a levélbélyegek használatát két-három eset kivételével (Kelébia, Battonya, Hajdúdorog) mind kisközségek végrehajtó bizottságának marhalevél kezelője fogadta el és bélyegezte le a szokásos lila bélyegzővel az egymás mellé ragasztott kétféle bélyeget. Egy marhalevél, amelyet 1957-ben Alsódobsza községben állítottak ki és okmánybélyegekkel láttak el, de a szabályos 30 forint helyett csak 15 forinttal, öt évvel később bevonva utólag újabb 15 forintos illetéklerovás alá esett (ugyanaz a személy javította, aki eredetileg kiállította). Ekkor használtak fel egy 5 forintos levél- és egy 10 forintos okmánybélyeget egymás mellett felragasztva és együtt lebélyegezve. (18—21. ábra.)

20. ábra

21. ábra

A fentiek alapján biztos, hogy még számos hasonló példány található gyűjtők birtokában és feltehetőleg még több semmisült meg, tehát ilyen rendellenességek elég sok esetben fordulhattak elő.

Tények és kérdőjelek a meghatalmazási bélyegeknél*

HRABÁL LÁSZLÓ

Az 1950. és 1960. évvel határolt 11 évben használt Meghatalmazás és Érvényes felülnyomást viselő felezett és egész bélyegek postabélyeg mivoltával kapcsolatos vitákra Dr. Simády Bélának a Filatéliai Szemle 1978 decemberi számának a „Meghatalmazási bélyegek" című cikke adta meg a választ, amit én kiegészítve így foglalnék össze:

Az 1950-től 1960-ig kiadott 22 drb. meghatalmazási bélyeg a portó-, csomag-, és az 1906. évi ajánlási bélyegekkel együtt a „belkezelési bélyegek" kategóriájába tartozik, amiket időbelileg és területileg korlátozottan használtak.

Az említett cikk volt az első ezekre vonatkozó szakirodalmi összefoglalás, de ez is számos részletkérdést nem érintett és némely dolgot — nyilván elegendő adat hiányában — nem teljesen helyesen foglalt össze. A Filatéliai Szemle korábbi, 1964 júniusi és júliusi számában a „Szerkesztőségi Postá"-ban megjelent levelek, és válaszok a Simády-féle cikknél kevesebbet mondtak, illetve téves megállapításokat is tartalmaztak. A Magyar Bélyegek Monográfiája V. kötetében az alapbélyegül használt sorozatok leírásánál említésre kerültek ezen felülnyomatok, de ott is vannak bizonyos pontatlanságok. Ezért látom szükségesnek ennek a területnek újabb kutatási eredményeit kibővítve közreadni.

Néhány budapesti postahivatal az 1950. és 1960. évvel határolt 11 év során egy újítási javaslat megvalósításaképpen belső rendelkezéssel a postai meghatalmazási díj — amely akkor évi 3 Ft volt — lerovására nem az érvényben levő postabélyegeket, hanem külön erre a célra felülnyomott bélyegeket használt. E tény hivatalosan nem került közzétételre. E bélyegeket 1950 és 1954 között nagyformátumú bélyegek felülnyomásával és felezésével, 1955 és 1960 között pedig kisformátumú bélyegek felülnyomásával állították elő.

Azt a tényt, hogy ezek postai és nem illetékbélyegek, egyértelműen bizonyítja, hogy

1. Postai szolgáltatás ellenértékének lerovására használták,

2. 1949-ig és 1961-től e célra az érvényben levő postabélyegeket használták.

3. A vidéki postahivatalok a meghatalmazási ok-

* A szerkesztő megjegyzése:
A tanulmánynak azért adtunk helyt, mert nem kívánjuk megakadályozni egy olyan vitának a kibontakozását, amely eldöntheti, hogy parafilatéliai, vagy markológiai anyagról van-e szó. A szerkesztő véleménye, hogy olyan határesetet tárgyal, amely inkább a parafilatélia területéhez tartozik.

1. ábra. 1948-ban kiállított meghatalmazási okmány hátoldala, amire kiállításakor 3 Ft-os centenáriumi bélyeg került felragasztásra és közönséges hely-keletbélyegzővel lebélyegzésre a Budapest 70 postahivatalnál. Ugyanilyen bélyeget használtak fel 1949-ben is, és ezt már lila, keretes évszámbélyegzés érvényteleníti. Az 1950., 1951., 1952., 1953., 1954., 1956. és 1957. évi bélyegek alkalmazása szabályszerű, közülük az 1956. évi a Budapest 114 postahivatal bélyegzését viseli.

mányokon az említett 11 év során is érvényben levő postabélyegeket használtak.

4. A meghatalmazási okmányoknak az 1950-es évek elejéről származó példányainak hátoldalán a Tudnivalók szöveg első mondata így szól: „1. A meghatalmazás az 1920. évi XXIV. tc. 7. §-ának 5. pontja szerint okirati illeték alól mentes.", és ez a szöveg az 1950-es évek közepére már így módosult: „A meghatalmazás okirati illetékmentes." (1. ábra)

5. Illetékbélyegnek a meghatalmazási okmányokon való használata nem ismert.

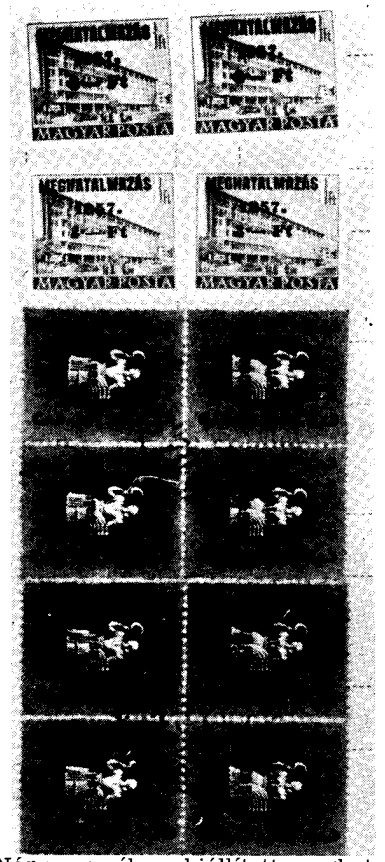
A postai meghatalmazás kiállítása alkalmával kétféle űrlap kerül kiállításra:

1. A Meghatalmazás nevet viselő okmány, mely tartalmazza a meghatalmazó és meghatalmazott adatait és aláírását, valamint ezek igazolását. Ezen, a postánál maradó papír normál írópapír vastagságú.

2. Az Igazolvány nevet viselő okmány, mely a meghatalmazó és meghatalmazott adatait tartalmazza a postai igazolással, és amelyet a meghatalmazott a könyvelt küldemény átvételekor felmutat. Ez többnyire levelezőlap nagyságú és vastagságú.

1949-ig és 1961-től a meghatalmazás díját a meghatalmazási okmány hátoldalán rótták le postabélyeggel. Ezek a bélyegek a budapesti postahivataloknál többnyire nem a közönséges hely-keletbélyegzővel, hanem négyszögletes keretbe foglalt, feltehetően gumiból készült évszámbélyegzővel kerültek lebélyegzésre, és ezekhez lila bélyegzőfestéket használtak. Ezek a bélyegzők még a nagy formátumú bélyegeknél is nagyobb méretűek) többnyire 22—30× 40—46 mm) voltak, és így gyakran, főleg nem centrikus bélyegzés esetén a már korábban felragasztott bélyegeket is értek. Ezért találni néha a meghatalmazási okmányokról leáztatott, felülnyomás nélküli és felülnyomatos bélyegeken lila keretvonal, illetve évszámbélyegzés részleteket.

1950 és 1960 között a meghatalmazás díjának lerovására felülnyomatos meghatalmazási bélyegeket használtak az alábbiak, valamint a közölt táblázat szerint, bár előfordult felülnyomat nélküli bélyegek használata is, főleg a meghatalmazás első évében.

2. ábra. Négy személyre kiállított meghatalmazási okmány hátoldalának részlete. 1956-ban szabályellenesen nemcsak a Meghatalmazás, hanem az Érvényes felülnyomatú részt is felragasztották, bélyegzése Budapest 70. 1957-ben szabályszerűen csak a Meghatalmazás rész került felragasztásra, ezek közül 2 darab felülnyomata kissé elmosódott.

1950 és 1954 között a táblázatban megadottak sze-

rint nagyformátumú bélyegekre egymás alatt vagy fölött, két vagy három sorban a Meghatalmazás, évszám és 3 Ft szöveg, majd e fölött vagy alatt ugyancsak két vagy három sorban az Érvényes, évszám és 3 Ft szöveg került felülnyomásra fekete színben. A két részt utólagos perforálás választotta el egymástól, a felezés pontossága gyakran kívánnivalókat hagy maga után. Az 1951-es kiadásnál az összeg megadása hiányzik. Azt, hogy a felülnyomás két, vagy három soros, és milyen elrendezésű, továbbá, hogy a meghatalmazási (táblázatban M) vagy az érvényes (táblázatban É) rész volt-e fölül vagy alul, ugyancsak a táblázat mutatja.

1955 és 1960 között kisformátumú bélyegeket nyomtak felül oly módon, hogy az egyik bélyegre három vagy négy sorban a Meghatalmazás, az évszám és a 3 Ft szöveg, az alatta, illetve a fölötte levő bélyegre pedig két vagy három sorban az Érvényes, évszám és 3 Ft szöveg került fekete színnel. Azt, hogy a Meghatalmazás, vagy az Érvényes volt felül, illetve alul, ugyancsak a táblázat mutatja, már ahol ez a fennmaradt kisszámú alsó vagy felső szegélydarabbal összefüggő bélyegből megállapítható volt.

Ezen felülnyomásos bélyegeket szabályszerűen oly módon használták, hogy a meghatalmazási okmányra került felragasztásra a Meghatalmazás szöveget viselő, az Igazolvány-ra pedig az Érvényes szöveget viselő fél, illetve egész bélyeg. A meghatalmazási okmányra ragasztott bélyeget néha lebélyegezték, néha nem, az Igazolvány-ra ráragasztott bélyeg sohasem visel bélyegzést.

Ezen szabályszerű felragasztási módtól azonban időnként eltértek, például felcserélték a bélyegeket, olykor mindkettőt a meghatalmazási okmányra ragasztották fel. Ahol, főleg közületek esetén, több meghatalmazott volt, ott a meghatalmazási díjat többszörösen kellett leróni, ilyenkor a meghatalmazási okmányon több, gyakran összefüggő, azonos szöveget viselő bélyeg van, és ez így a szabályszerű alkalmazás. (2. ábra)

A lebélyegzett példányok túlnyomó része, több mint 90%-a a Budapest 70-es postahivatal bélyegzésével van ellátva. Az 50-es évek elejéről előfordulnak a Budapest Keleti Posta feliratos bélyegzések is, ezek azonban a Budapest 70 hivatal korábbi elnevezését viselő, átvésés előtti, még használatban levő bélyegzőktől származnak. Az általam ilyen bélyegeken ismert, kisszámú, más postahivatali bélyegzés a Budapest 112., Budapest 114., és Újpest 1. postahivataltól származik, ami arra utal, hogy a bélyegeket nem csak a Budapest 70. postahivatal használta. (3—4. ábra)

E kiadások egyik érdekessége, hogy az 1954. évi, Bem 60 filléres bélyegek felülnyomása már korábban lebélyegzett ívekre történt, ezért azokon félalapbélyeg esetén gyakran találhatók nem a felhasználó postahivataltól származó bélyegzések darabjai is; az esetleg fennmaradt összefüggő Érvényes és Meghatalmazás félbélyegpár emiatt mindig visel ilyen bélyegzést. Amennyiben ezen bélyeg a meghatalmazást okmányon vagy az igazolványon ilyen bélyegzéssel szerepel, úgy ez a bélyegzés a bélyegen kívül természetesen nem folytatódik. Kétféle ilyen, felülnyomás előtti bélyegzés ismeretes:

a) A Budapest Filatélia hivatal G ellenőrzőbetűs bélyegzése, ez a bélyegzés többnyire nem éles, hanem kissé elkenődött.

b) A M. Posta Értékcikkraktár bélyegzése; ez egy vonalkázott, kivésett koronájú és kivésett KIR(ÁLYI) szavú bélyegzés, és mindig tiszta, jól olvasható a bélyegzőlenyomat. E kiadások másik érdekessége, hogy az 1952. évi kiadásnál, a Centenáriumi 8 filléres, fekvő elrendezésű alapbélyegre mindkét elforgatási iránnyal létezik felülnyomat, míg a többi, nagyformátumú és fekvő elrendezésű alapbélyegnél csak egyféle elforgatási irányú felülnyomat ismert.

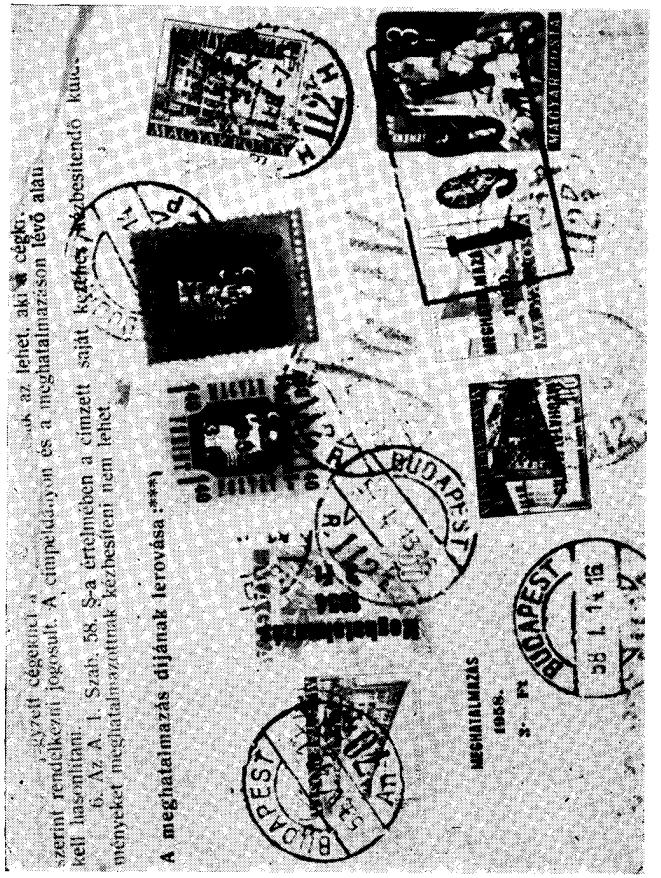
Belkezelési bélyegről lévén szó, azok természetesen árusításra nem kerültek, ennek ellenére mégis jelentős számban találhatók ezek a felülnyomatos bélyegek a gyűjteményekben. A leggyakrabban a Meghatalmazás felülnyomatot viselő egész vagy félbélyeg

3. ábra. Néhány leáztatott példány. Az 1952. évi kiadás mindkét irányú elforgatási iránnyal készült, a bemutatott példányok pontatlan felezésűek. Az 1953. évi kiadás Meghatalmazás része az ÚJPEST 1 bélyegzését viseli.

fordul elő. Jóval kevesebbet találunk az Érvényes felülnyomást viselő részből, ennél is ritkábbak a Meghatalmazás és Érvényes felülnyomatot viselő, összefüggő párok. Az azonos felülnyomatot viselő párok, illetve csíkok nagy ritkaságok.

E bélyegek túlnyomó része oly módon került a gyűj-

4. ábra. Meghatalmazási okmány hátoldalának részlete. Az 1953-as kiállítási évben felülnyomat nélküli bélyeg került felragasztásra és a Budapest 70 postahivatalnál lebélyegzésre. Az 1954., 1955., 1956., 1957., 1958., 1959. és 1960-ban már felülnyomatos bélyegek, amiket a Budapest 112. postahivatal bélyegzett le. Az 1961. évben használt bélyeg egy közönséges, Várak 3 Ft-os amit az 1960-as bélyegre is átérő lila, keretvonalas évszámbélyegzés érvénytelenít.

tők birtokába, hogy a használt bélyegzés selejt-be, az úgynevezett kilós anyagba a meghatalmazási okmányok bélyeges darabjai is bekerültek a csomagszállító-levelek bélyeges részei mellett. Ezeken nemcsak a lila keretes évszám bélyegzésű, felülnyomat nélküli bélyegek, hanem bélyegzés nélküli és helykelet-bélyegzővel lebélyegzett felülnyomat nélküli és felülnyomatos bélyegek egyaránt szerepeltek. Az Érvényes felülnyomást viselő egész vagy félbélyeg a meghatalmazottak részére kiadott Igazolványnak a lejárat utáni vissza nem szolgáltatása esetén is fennmaradhatott.

Ezen 11 év 22 bélyegével kapcsolatban még számos, nem teljesen feltárt terület létezik, elsősorban az előállító nyomda, a nyomási eljárás és a darabszám tekintetében, de ugyancsak tisztázásra vár a felhasznált bélyegek mennyisége és a fel nem használt bélyegek sorsa is. De bizonyára szintén sok érdekes tanulságot rejt még az előbukkanó további példányok vizsgálata.

Anyagom összeállításához számos gyűjtőtárs nyújtott értékes segítséget. Sokat okultam Radnóti János gyűjtőtárs levelezéséből, aki már a 60-as évek során igyekezett polgárjogot szerezni ezeknek, az eddigiekben mostohagyereknek tekintett bélyegeknek. De köszönettel tartozom Simorai Lajos gyűjtőtársnak, a Budapest 70. postahivatal vezetőjének és Nemes Józsefnek, a Budapest 70. postahivatal nyugalmazott osztályvezetőjének, akik az alkalmazással kapcsolatban nyújtottak értékes felvilágosításokat. Ezenkívül köszönetemet nyilvánítom Pákozdi László, Visnyovszki Gábor és Mayer Péter gyűjtőtársaknak, akik anyaguk tanulmányozására való átengedésével támogatták munkámat.

KLASSZIKUS
ÉS MODERN
BÉLYEGGYŰJTEMÉNYEKET,
RÉGI LEVELEKET, JOBB DARABOKAT

állandóan vásárolok

SZEKERES BENEDEK JÓZSEF
bélyegszaküzlet

1137 BUDAPEST XIII., Katona József u. 2/e.
Telefon: 129-350

FELHÍVJUK

olvasóink figyelmét, hogy kiadványunk alábbi számai még megvásárolhatók:

Philatelica 72/1	ára 10,— Ft
Philatelica 72/2	ára 10,— Ft
Philatelica 73/2	ára 10,— Ft
Philatelica 74/2	ára 9,50 Ft
Philatelica 75/1	ára 15,— Ft
Philatelica 76/1	ára 18,— Ft
Philatelica 77/1	ára 18,— Ft
Philatelica 77/2	ára 18,— Ft
Philatelica 78/1	ára 18,— Ft
Philatelica 79/1	ára 24,— Ft
Philatelica 79/2	ára 24,— Ft
Philatelica 80/1	ára 24,— Ft

A füzeteket a budapestiek a székházban, munkaidő alatt a nyomtatványraktárban, munkaidő után a könyvtárban szerezhetik be.

Az 1980/2. szám hibásan nyomott 38. oldalának helyesbítése.

Kiadás éve	Az alapbélyeg és száma MBÁ/Zum.	Megjelenéskor érvényes volt-e az alapbélyeg	Az alapbélyeg érvényének megszünte	Egész vagy felezett	M / É ill. É / M	Ívméret	Ív új értéke	Felülnyomat szövege M sorszám	Felülnyomat szövege É sorszám
1950	Centenárium 2,— Ft 1056/1030	Igen	1951. jan. 31.	Fél	M / É	100-as	100×3,— Ft	Meghatalmazás 3 1950 3 Ft	Érvényes 3 1950 3 Ft
1951	Ötéves terv (I) 3,— Ft 1135/1104	Igen	1955. márc. 31.	Fél	M / É	100-as	100×3,— Ft	Meghatalmazás 2 1951	Érvényes 2 1951
1952	Centenárium 8 fill. 1048/1022	Nem	1951. jan. 31.	Fél	M / É	100-as	100×3,— Ft	Meghatalmazás 2 1952 3 — Ft	Érvényes 2 1952 3 — Ft
1953	Ötéves terv (II.) 20 fill. 1275/1097 II.	Igen	1955. márc. 31.	Fél	M / É	100-as	100×3,— Ft	Meghatalmazás 3 1953 3 Ft	Érvényes 3 1953 3 Ft
1954	Bem 60 fill 1199 1165	Nem	1953. márc. 31.	Fél	É / M	2×25-ös	2×25×3,— Ft	Meghatalmazás 3 1954 3 Ft	Érvényes 3 1954 3 Ft
1955	Ft—fill. 1,40 Ft 1001/975	Nem	1950. febr. 28. / 1953. nov. 30.	Egész	É / M	100-as	50×3,— Ft	Meghatal— mazás 4 1955 3 Ft	ÉRVÉNYES 3 1955 3 Ft
1956	Ft—fill. 3,— Ft 1003/977	Nem	1950 febr. 28. / 1953. nov. 30.	Egész	M / É	100-as	50×3,— Ft	Meghatalmazás 3 1956, 3,— Ft	Érvényes 1956, 2 3 — Ft
1957	Épület (I) 3,— Ft 1240/1200	Igen	1961. jan. 31.	Egész	?	100-as	50×3,— Ft	MEGHATALMAZÁS 3 1957. 3 — Ft	ÉRVÉNYES 3 1957. 3 — Ft
1958	Épület (II) 30 fill. 1375/1314	Igen	1961. jan. 31.	Egész	É / M	100-as	50×3,— Ft	MEGHATALMAZÁS 3 1958. 3 — Ft	ÉRVÉNYES 3 1958. 3 — Ft
1959	Épület (I) 20 fill. 1229/1195	Igen	1961. jan. 31.	Egész	É / M	100-as	50×3,— Ft	MEGHATALMAZÁS 3 1959. 3 — Ft	ÉRVÉNYES 3 1959. 3 — Ft
1960	Épület (I) 70 fill. 1234/1264	Igen	1961. jan. 31.	Egész	?	100-as	50×3,— Ft	MEGHATALMAZÁS 3 1960. 3 — Ft	ÉRVÉNYES 3 1960. 3 — Ft

Gary S. Ryan: A magyar postahivatalok bélyegzései osztrák bélyegeken 1850—67.

SURÁNYI LÁSZLÓ

A Filatéliai Szemle 1980. szeptemberi számában már méltattam *G. S. Ryan* ez évben megjelent könyvét, amelynek jelentősége mérföldkő az *osztrák posta Magyarországon* korszak objektumainak gyűjtésében. E helyen nem akarom ismételni az ott leírtakat, inkább a kézikönyv gyakorlati felhasználására és a katalógus értékelő rendszerének méltatására akarok kitérni.

Az eddig ismert szakirodalom ilyen tömör, világos, tudományos alapossággal feldolgozott, de a tájékozatlanabb gyűjtőt is eligazító fogalmazása nagy erénye a műnek. Fejezetelése magába foglalja a magyar postatörténet 1867-ig terjedő legfontosabb periódusait, majd a legterjedelmesebb rész, a kiválóan kezelhető katalógus következik, amelyet az értékelés magyarázatát és a földrajzi tájékoztatást szolgáló függelékek tesznek teljessé.

A *postatörténet* fejezet első része 1748-ig a posta fejlődését mutatja be a középkortól.

Örömmel látjuk, mint illusztrációt az 1704-ből származó Rákóczi Ferenc aláírásával kiállított postai útlevelet (passus postalis), amelyet a Miskolci Állami Levéltár őriz. A fejezet második része az *előfutár* (1874—1850) időszak történetét dolgozza fel. A harmadik rész az 1850—1867-es, már bélyeges korszak történetét.

A *katalógus* fejezet első részében az 1850—67-ig kiadott öt sorozat bélyegeinek magyarországi bérmentesítésével ismertet meg Ryan. Bérmentesítési táblázatok mellett a negyven színes oldal sok szöveg helyett az *Anthony-gyűjteményből* származó postai objektumokkal ismerkedhetünk meg „személyesen", a kiváló nyomatok szinte az eredeti hitelességével hatnak. A különböző bérmentesítések és ezek változatai így kitűnően tanulmányozhatók.

A betűrendben közölt eddig ismert bélyegzések ábráit a katalógus-rész harmadik fejezete hozza. Itt mindent egy helyen megtalálunk: a bélyegző lenyomatát, a használó postahivatalra vonatkozó minden fontos adatot, majd a pontokban kifejezett értékelést. Az előző katalógusokkal szemben tehát nagy előnye, hogy nem kell keresni a bélyegzések típusait, a pontozás viszonyításait.

Bemutatjuk a katalógus egy oldalát (1. ábra), amely legjobb bizonyítéka a fentieknek.

Az első rovat a bélyegzés sorszáma. A másodikban a postahivatal székhelyének nevét és a bélyegző lenyomatát, a harmadik rovatban a helységre és a postahivatalra vonatkozó adatokat találjuk: a megye, a

No	Name, Place & Type of Cancellations *Ortsbezeichnung & Abbildung des Stempels*	*Information*	*1850* *I*	*1858* *II*	*1861* *III*	*1863* *IV*	*1864* *V*
1463	**SZALK** 	PEST D: Soli-Felsö M: C.4 O: Steamship Post Office used 1861–2. *Dampfschiff-Postamt. Stempel 1861 bis 1862 in Gebrauch.* Pop: 3125 *II*			b900		
1464	**SZAMOBOR** (Samobor) 	ZÁGRÁB D: Szamobor M: D.1 O: 1824 Pop: 2975 *Y*	30	30	40	80	30
1465	**SZAMOSUJVÁR** SZAMOS UJVAR	SZOLNOK-DOBOKA D: Belsö-Szolnok M: C.7 O: 1804	R	—			
1466		Pop: 5188 Gherla *R*	20	20	20	80	10
1467	**SZÁNTÓ** 	HONT D: Szántó M: B.3 O: 1820 Pop: 319 Santovka *C*	200	300	200	300	150
1468	**SZÁNTÓD** SZANTÓD 23. 3. V. Nº.....	SOMOGY D: Tab M: C.3 O: Railway agency postal marking used 1861–2. *Bahnamtlicher Stempel, 1861–2 in Verwendung.* Pop: 737 *II*	—	—	900	—	

1. ábra. A katalógus egy oldala.

járás megnevezését, a postahivatal megnyitásának keltét, a helység lélekszámát, mai nevét és állami hovatartozását. A rovat felső, jobb sarkán a térképszelvény betűjét és koordinátáit kapjuk. A következő öt rovatban a bélyegzés pontértékét, bélyegkiadásonként.

A pontértékelés elvi indoklása

Pontok	Előfordulás
5, 10, 20	Gyakori. Csak teljes bélyegzések gyűjtői értékűek.
30, 40, 50	Jó, teljes bélyegzések, viszonylag könnyen beszerezhetők, csak ilyeneknek van gyűjtői értéke.
60, 80	Nehezen találhatók. Nem egészen teljes, jól olvasható bélyegzések gyűjtemény képesek.
90, 100	Ritka. Többnyire nagyobb gazdasági jelentőség nélküli kis helyiségek bérmentesítései.
150, 200	Olyan postahivatalok bélyegzései, amelyek csak 1850 után lettek megnyitva és amelyek a IV. kiadáson találhatók.
300, 400	Ritka. Olvasható, ha nem is teljes bélyegzés, gyűjtemény képes.
500, 600	Nagyon ritka.
700, 800	Kimondottan ritka és keresett bérmentesítés
900	Nagy ritkaság.
R	Csak néhány példány ismert.
R R	Kevesebb mint 5 példány ismert.

A relatív pontértékek megállapításánál bíznunk kell G. S. Ryan nagy tapasztalatában. Kiterjedt nemzetközi levelezése, a nagy bélyegaukciós házak kikiáltási és elért árainak ismerete a világpiac mai helyzetét tükrözi művében az értékelések kialakításánál. Szélesre tárta a pontozás skáláját, amikor a legalacsonyabb 5 ponttól 900-ig terjesztette ki az értékelést. Ezen felül nagy ritkaságokat R-rel, a még nagyobbakat RR-rel jelöli. A színes bélyegzéseknél *b, r, g* (blau, rot, grün) jelzéseket használ. A pontértékelés kialakításának könnyebb érthetősége érdekében szó szerinti fordításban közöljük az alkalmazott elveket:

Ezek a meghatározások könnyebbé és korszerűbbé teszik a katalógust az eddig legelterjedtebb Müllerével szemben. E. Müller csak 90-ig pontozott, majd betű-kódokat alkalmazott (V = 100, W = 125, X = 150, Y = 175, Z = 200 pont). A pontok mellett alkalmazott kis indexszámok viszont a megadott pontok multiplikálását jelentik (Pl.: $50_2 = 50 \times 2 = 100$; vagy $Z_3 = 200 \times 3 = 600$). Úgy gondolom, G. S. Ryannak igaza volt, amikor ezt a komplikált módszert egyszerűsítette.

Érdemes összehasonlítani a Müller és a Ryan pontozás értékkülönbségeit. Minden szándék nélkül emeltem ki néhány bélyegzés értékelését az összehasonlítás céljából. Tanulságosak a változások, igaz, hogy a Müller katalógus utolsó kiadása óta több, mint negyven év telt el.

Ez az önkényesen kiemelt rövid áttekintés is mutatja az idő múlását, a gyűjtési terület népszerűségét és ezzel az értékelés változását. Meggyőződésünk, hogy Ryan kézikönyve nagy hatást fog gyakorolni a kereslet és a kínálat és az árak további alakulására.

A katalógusban közölt pontok relatív értékek. Ezeknek valóságos árra való átszámítása országonként változóan fog alakulni, mégis rövid időn belül nemzetközi nívót fog létrehozni.

A Ryan és Müller katalógus néhány összehasonlító adata

A bélyegzés	Típusa	Katalógus	Pontérték kiadásonként				
			I.	II.	III.	IV.	V.
Borosjenő franco	Ovál	Müller (M) Ryan (R)	70_5 300				
Esztergom	Kétkörös	M R	12_2 50				
Horka	Egykörös	M R	70 150	50 200	35 200	40 500	35 150
Hosszúpályi	Vonal	M R	X_2 R				
Jolsva	Egykörös	M R	W 600	35 80	30 80	40 200	30 40
Körmöczbánya	Kétkörös	M R	35 100				
Kremnitz	Egykörös	M R	5 20	5 20	4 10	5 40	4 5
Kubin	Ovál	M R	V_5 R				
Pest Briefsamlung No.	Egykörös	M R			85_3 400	700	150
Poroszló	Egykörös	M R	70 100	40 406	85 90	40 100	35 60
Szöllősgyörök	Kétkörös piros	M R	W_6 RR				
Válaszút	Egykörös	M R	V 400	70 400	60 200	70 500	60 150
Zengg Recommandirt	Kígyós	M R	40_6 Kék V_8 Piros V_8 500 Kék R Piros RR				

A relatív értékelésen felül nagy figyelmet érdemel az a rendszer, amelyet a bélyegzés ritkasága alapján állapít meg a szerző. Feltétlenül egyet lehet érteni a minőség szerinti árnövelő vagy csökkentő tényezők figyelembe vételével. Mégis túl szogorúnak tartom az elveket, mert a nagyarányú értékcsökkenés egy halványabbnak tűnő bélyegzés miatt meg

Az értékmódosító irányelvek

A bélyegzés minősége	**Pontértéke**		
	50-ig	50—300	300 fölött
	Értéknövekedés		
a) Luxus bélyegzés	300%	200%	100%
b) nagyon szép bélyegzés	200%	100%	50%
c) szép bélyegzés	megadott pontérték	megadott pontérték	megadott pontérték
	Értékcsökkenés		
d) átlagos, vagy majdnem teljes bélyegzés	50%	40%	30%
e) gyengébb, vagy nem teljes bélyegzés	75%	60%	50%
f) foltos, vagy csak részlet bélyegzés	pontérték nélkül	90%	75%

fogja nehezíteni a cseréket. Ezzel szemben az alapot szolgáló pontozás kialakításánál Ryannal kell egyetértenünk Müller rendszerével szemben. Ryan a minőség rovására a bélyegzés ritkaságát részesíti előnyben.

A teljes érthetőség kedvéért közöljük a Ryan által felállított módszer táblázatát.

A mű kezelhetőségét és kiváló informáló képességét csak növelik a postatörténeti korszakokat ábrázoló térképek, majd a korabeli Magyarország szelvényekre bontott postatérképe.

A 640 oldalas, hatalmas művet és egyben rendkívül szép nyomdaterméket kézbe véve megértjük, de mégis szomorúan vesszük tudomásul az 57,5 £-os árat, ami forintban kifejezve szinte megfizethetetlen egy magyar gyűjtő számára. Reméljük, hogy tárgyalásaink eredményre vezetnek és magyar kiadással is meg tudjuk örvendeztetni a gyűjtők társadalmát olcsóbb áron, — szerényebb kivitelben.

Magam, mint a hírlap és hírlapilletékbélyegek gyűjtője sajnálom, hogy a kiadások ismertetőjénél kimaradtak ezek az objektumok és ezeknek érdekes felhasználási módjai, mint például a hírlapilleték-bélyegek *előértéktelenített,* viszonylag ritka és érdekes példányai.

A magyar gyűjtőtársadalom eddig is nagyra becsülte Gary S. Ryant, mint a világ legkiterjedtebb, tudományos igénnyel felépített klasszikus magyar gyűjteményének nagydíjakkal és aranyakkal ékesített tulajdonosát. Most, mint kiváló szerzőnek gratulálunk Ryan barátunknak és a kiadó Royal Philatelic Society-nek.

A könyv angolul és németül jelent meg. A német kiadás eredeti címe: *Die Abstempelungen der ungarischen Postämter auf österr. Marken 1850—67.*

Az angol kiadás címe: *The Cancellations of Hungarian Post Offices on the First Five Issues of Austrian Stamps 1850—67. During the Austrian Administration.*

Index

1 *Ferenc Orbán (Silkeborg) The bisectings of Kubin*

Specialists are discussing the origin of the bisectings of Kubin since about 60 years. In his study the author enters into controversy with the publications know so far. On the basis of thorough research and documents presented he renders probable that the bisectings were not manipulations made to impair the post, but it was a solution which the postmaster of Kubin was forced to adopt for franking owing to stamp shortage at the end of month.

2 *László Surányi: Forged cancellings on classic stamps.*

The author demonstrates the type of false postmarks which by the court of justice of Budapest cosfiscated. The identification of forgeries helps to save collectors the trouble to purchase false „rarities" when buying or exchanging.

3 *Dr. István Flóderer: Irregular use of postage and fee stamps.*

On the basis of experiences collected during several decades the irregular use of postage and fee stamps is illustrated with several examples. The mosaic-like description is not comprehensive, but draws attention to the field of collecting, which may hold in reserve many things of interest.

4 *László Hrabál: Facts and questions mark about the authorization stamps.*

The study presents an interesting stamp for internal disposal started by a post office of Budapest. It is a borderline case, because the inclusion of the stamps in the collection is diputable. The stamp of authorization is a marcologic and paraphilatelic borderline case. Indeed, it was used only for postal purposes not for franking, but to legalize the identification papers.

5 *G. S. Ryan (UK): Cancellings of Hungarian post office on. Austrian stamps 1850—67.*

Review of the immense study of the worldfamed English collector, which may be considered as a mi-which may be considered as a most important study.

Sommaire

1 *Ferenc Orbán (Silkeborg) La division des timbres de Coubine*

Depuis soixante ans déjà les écrivains spécialistes discutent sur les circonstances ayant entrainé la division en deux des timbres de Coubine. L'auteur de cet article entame une discussion sur les différentes communications publiées à ce jour à ce sujet. Il avance la probabilité, sur base de recherches approfondies et de divers documents, que cette division de timbres n'a pas été une manipulation effectuée au détriment de la poste, mais que par suite d'un manque de timbres survenu en fin d'année, de maître de poste de Coubine a eu recours à cette solution dans l'affranchissement du courrier.

2 *László Surányi: Timbres faux parmi les classiques.*

L'auteur présente les impressions des faux cachets postaux, saisis par le Tribunal de la Ville de Budapest. La connaissance de ces faux aident les collectionneurs à ne pas se laisser tromper dans leurs achats ou échanges par de fausses „raretés".

3 *Dr. István Flóderer: Utilisation anormale des timbres postaux et taxatifs.*

L'auteur puisant dans ses expériences de collectionneur de plusieurs décennies, fait un exposé à l'appui de plusieurs exemples sur l'utilisation anormale des timbres postaux et taxatifs.
Cette présentation sous forme de mosaique n'a pas un caractère d'ensemble, mais attire surtout l'attention sur ce domaine du collectionnement, qui contient encore nombre de possibilités.

4 *László Hrabal: Faits et improbabilités sur les timbres utilisés sur les documents de procuration*

Cette étude présente un timbre dû à l'initiative d'un bureau de poste de Budapest et utilisé dans son maniement interne. Il s'agit là d'un

cas limite, son rangement dans une collection de timbres est discutable. Le cas limite dans la marcologie et la paraphilatélie est représenté par le timbre de procuration. Il est vrai que ce timbre n'a été utilisé que dans des buts postaux, mais a servi pour la validité d'un document et non pour l'affranchissement postal.

5 *G. S. Ryan (Angleterre) Oblitérations des bureaux de poste hongrois sur les timbres autrichiens (1850—1867)*

L'auteur du compte-rendu fait connaitre l'importance de l'oeuvre de ce collectionneur anglais de renommée mondiale.

Inhaltsverzeichnis

1 *Ferenc Orbán: (Silkeborg) Die Halbierung von Kubin*

In der Fachliteratur wird seit etwa 60 Jahren über die Umstände der Enstsehung der Halbierungen von Kubin diskutiert. In seiner Studie stellt der Verfasser die bisher bekannten Veröffentlichungen in Frage. Aufgrund seiner Forschungen und vorgeführten Dokumenten nimmt er an, dass die Halbierungen nicht zum Schaden der Post verübte Manipulationen sind, sondern es handelt sich um eine Zwangslösung der Frankatur von Seiten des Postmeisters von Kubin wegen Briefmarkenmangel am Monatsende.

2 *László Surányi: Gefälschte Stempeln auf klassischen Briefmarken*

Abdrücke der gefälschten Poststempeln, welche durch die Gerichtsbehörde von Budapest beschlagnahmt wurden. Die Erkennbarkeit der Fälschungen bietet eine Hilfe für die Sammler, damit sie sich beim Kauf, Tausch die Beschaffung gefälschter „Seltenheiten" ersparen.

3 *Dr. István Flóderer: Ordnungsidrige Benitzung von Brief- und Gebührsmarken*

Anhand der Sammlererfahrungen von mehreren Jahrzehnten werden verschiedene Beispiele des ordnungswidrigen Gebrauches von Brief- und Gebührmarken vorgeführt. Die mosaikartige Beschreibung ist nicht zusammenfassend, sondern lenkt die Aufmerksamkeit auf ein Sammelgebiet, welches noch zahlreiches Interessante bereithalten kann.

4 *László Hrabál: Tatsachen und Fragezeichen über die Vollmachtmarken.*

Eine interesante Briefmarke der internen Abfertigung, welche von einem Postamt in Budapest angeregt wurde. Es handelt sich um einen Grenzfall, denn die Eingliederung der Briefmarke in die Sammlung ist bestreitbar. Die Bevollmächtigungsmarke ist ein markologischer und paraphilatelistischer Grenzfall. Allerdings wurde es nicht für Postzwecke verwendet, sondern zur Gültigmachung des Ausweises.

5 *G. S. Ryan (England): Stempeln ungarischer Postämter auf Österreichischen Briefmarken 1850—67.*

Beschreibung des als Meilenstein geltenden grossen Werkes des weltbekannten englischen Sammlers.

СОДЕРЖАНИЕ

1 *Орбан Ференц (Силкеборг) ДЕЛЕНИЕ ПОПОЛАМ „КУБЫНЫ"*

Уже 60 лет специалисты спорят об условиях создания деления пополам „Кубыны". В статьи автор вступает в спор с публикациями изданными до сих пор. На основе глубокого исследования он утверждает что деление пополам является не манипуляцией в ущерб почте а также принужденным решением проблемы недостаток марок в конце месяца которое принял постмейстр Кубыны.

2 *Шурани Ласло: Фальшивные штемпели на классических марках*

Автор показывает отпечатки штемпелей фальшивных марок наложенных арест Будапештским Столичным Судом. Опознание фальшивных марок окажет

Ára: 24,— Ft.

помощь коллекционерам, чтобы они не достали фальшивные редкости либо при обмене или покупке.

3 *Д-р Флодерер Иштван: Ненормальное использование почтовых и гербовых марок*

Автор показывает ненормальные использавания почтовых и гербовых марок. В первую очередь статья направляет внимание на дальнейшие возможности этой области собирания, которая придерживает и интерес.

4 *Храбал Ласло: Факты и вопросы о марках доверенности*

Статья показывает интересную марку, использованную внутри одного будапештского почтамта. Эта марка является точкой сопрукосновения. Возникает спор о том, что марку можно ли включать в коллекцию или нет. Стыком маркологии и парафилателии является марка доверенности. Правда, что марки были использованы в почтовых целях но не для франкирования а для того, чтобы документ стал действительным.

5 *Г. Ш. Райен (Англия) Штемпели венгерских почтамтов на австрийских марках между 1850—67 гг.*

Автор рецензии знакомит огромное произведение всемирно известного английского коллекционера.

ISSN 0 324—4806

Eng. szám: III/SZI213/1976.

1500 — 80.0981 Ságvári Nyomda, Budapest